

Türkiye’de İletişim Fakültelerinde Lisansüstü Eğitim Düzeyinde Doktora Programları ve Derslerinin İncelenmesi

Investigation of Doctoral Programs and Courses at Graduate Education Level in Communication Faculties in Turkey

100/2000 YÖK Doktora Bursiyeri Hüseyin YAŞA ¹

Öz

Araştırmada, Türkiye’de iletişim bilimleri alanında lisansüstü düzeyinde eğitim veren devlet ve vakıf üniversitelerindeki ana bilim ve bilim dalında bulunan doktora programları ve programlarda verilen dersler incelenerek, müfredata ilişkin genel bir durum saptaması ile çeşitli çözüm önerileri sunulması amaçlanmıştır. Türkiye’de 7 coğrafi bölgede dağılım gösteren, 17 devlet ve 8 vakıf üniversitesi olmak üzere 25 üniversite bulunmaktadır. Devlet üniversiteleri iletişim fakültelerinin 23 doktora programında 1209 ders, vakıf üniversiteleri iletişim fakültelerinde ise 8 doktora programında 207 ders olmak üzere toplamda 1416 dersin incelendiği araştırmada bulgular; tarama, doküman ve içerik analizi yöntemi ile elde edilmiştir. Araştırmanın evrenini lisansüstü eğitim düzeyinde doktora programı bulunan devlet ve vakıf üniversiteleri oluştururken, örnekleme ise doktora programları oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda en dikkat çeken nokta, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde iletişim fakültelerinin bölümlerinde doktora programı bulunmamasıdır. Türkiye’de iletişim alanıyla ilgili yapılan araştırmalar lisans düzeyindeki eğitim ile sınırlı kalırken, yapılan bu araştırma lisansüstü eğitim düzeyinde yapılan ilk araştırma olması bakımından özgün değere sahiptir. Bu noktada araştırmada elde edilen veriler, alanda çeşitli yorumların yapılabilmesi ve aynı ya da farklı alandaki yapılacak çalışmalara kaynaklık etmesi bakımından önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, iletişim fakültesi, devlet ve vakıf üniversiteleri, doktora dersleri, sosyal bilimler ve lisansüstü eğitim enstitüsü

Makale Türü: Araştırma

Abstract

In the research, it is aimed to present various solution proposals with a general situation evaluation regarding the curriculum by examining the doctoral programs in the main science and science branches and the courses given in the programs in state and foundation universities that provide postgraduate education in the field of communication sciences in Turkey. There are 25 universities in Turkey, 17 state and 8 foundation universities, which are distributed in 7 geographical regions. The findings of the study, in which a total of 1416 courses were examined, 1209 courses in 23 doctoral programs of communication faculties of state universities and 207 courses in 8 doctoral programs in foundation universities communication faculties; It was obtained by scanning, document analysis and content analysis methods. While the universe of the research consists of state and foundation universities with doctorate programs at the graduate level, the sample is doctoral programs. The most striking point as a result of the research is that there are no doctoral programs in the departments of communication faculties in the Southeastern Anatolia Region. While research in communication in Turkey is limited to undergraduate education study, this research is unique in that it is the first research conducted at postgraduate education level. At this point, the data obtained in the research is important in terms of making various interpretations in the field and being a source for studies in the same or different field.

¹Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, huseyinyasa@anadolu.edu.tr.

Atf için (to cite): Yaşa, H. (2021). Türkiye’de iletişim fakültelerinde lisansüstü eğitim düzeyinde doktora programları ve derslerinin incelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(3), 1042-1065.

Keywords: Turkey, faculty of communication, state and foundation universities, doctoral courses, social sciences and graduate education institute

Paper Type: Research

Giriş

Dünyada ve Türkiye’de iletişim eğitimine yönelik çalışmalar başladığı günden günümüze kadar çeşitli aşamalardan geçmiş, iletişim fakültelerinin bölümlerinde lisans eğitime yönelik sorunlar ve çözüm önerileri noktasında da her zaman güncel bir tartışma konusu olmuştur ve halen de olmaktadır. 1950’li yıllarda ön lisans ve lisans olarak iletişim çalışmalarının ilk temelleri atılmış, çeşitli iletişim alanıyla ilgili eğitimlere başlanmış, ülke içerisinde iletişim alanında eğitim verilerek akademisyenlerin yetiştirilmesine ve yurtdışı eğitim olanaklarına başvurular yapılarak eğiticilerin eğitimlerinin ilerlemesine yönelik çalışmalarda bulunulmuştur. İlerleyen yıllarda ise Üniversitelerin akademik kadro koşulları eğitim anlamında daha da iyileştirilerek, lisansüstü eğitimin açılması noktasında adımlar atıldığı konuya ilişkin alanyazın okumasının sonucunda görülmektedir. Yaşanılan tüm bu gelişmeler, bugünkü iletişim alanıyla ilgili özellikle de yüksek lisans ve doktora programlarındaki eğitimin gelişmesi noktasında önemli bir adım olarak sayılmaktadır.

1. Dünyada ve Türkiye’de İletişim Eğitimi ve İletişim Fakültelerinin Temelleri

İletişim eğitiminin ilk nüvesi, 1893 yılında Pennsylvania Üniversitesine bağlı Wharton School of Business (Wharton İş Okulu) bünyesinde, Joseph French Jonson tarafından verilmiştir (Ross & Pisani, 2008, s. 10-12). Bazı kaynaklara göre, üniversite düzeyindeki ilk eğitim 1905 yılında Amerika Wisconsin Üniversitesi’nde Willard G. Bleyer tarafından verilmiş ve Walter Williams’ın dekanlığında 1908’de ilk ayrı Missouri Üniversitesi Gazetecilik Okulu kurulmuştur. 1912 yılında ise Newyork yayıncılık dünyasının desteğini alarak Columbia Üniversitesi Pulitzer Gazetecilik Okulu gazetecilik eğitimlerine başlamıştır. Ayrıca 1912 yılında gazetecilik alanındaki ilk lisansüstü eğitim yine Columbia Üniversitesi’nde verilmeye başlanmıştır (Adam, 2001, s. 320; Mutlu, 2000, s. 245; Weaver, 1994, s. 58-62; Yıldırım, 2009, s. 106). Kimi kaynaklara göre Avustralya’da gazetecilik eğitiminin 1921 yılına (Greenberg, 2007, s. 291), yine aynı yıl içerisinde ilk gazetecilik enstitüsü Zhurnalistiki, Moskova’da Üniversitelerin dışında ayrı bir okul olarak kurulduğu, Avrupa’da ise 1960’lı yıllara (Josephi, 2009, s. 44-45) kadar uzandığı bilinmektedir (Narin, 2018, s. 90).

Söz konusu tarihlerden günümüze kadar olan süreç içerisinde endüstrinin de gelişimine paralel olarak gazetecilik eğitimi veren okulların sayısı artmış ve artmaya da devam etmektedir. İlk başlarda gazetecilik eğitimi, eski ve tecrübeli gazetecilerin teknik (haber toplama ve yazma, fotoğraf çekme ve basma, sayfa tasarlama) konulardaki dersleriyle devam etmiş, daha sonradan iletişim alanının akademik bir disiplin olarak kabul edilmesiyle birlikte 1920’lerde Chicago Okulunun akademisyenleri (Cooley, Mead ve Dewey) tarafından iletişim, toplumsal bir bilim alanı olarak geliştirilmiştir. 1950’lere gelindiğinde ise gazetecilik, üniversiteler içinde bir bölüm olarak eğitime başlamıştır (Weaver, 2003, s. 50, Steve, 2008, s. 13-16; akt. Yıldırım, 2009, s. 106).

Kıta Avrupa’sında ise ABD’nin aksine, uzun süredir devam eden çıraklık yoluyla öğrenme geleneği ve gazeteciliğin teknik unsurlarının akademiden yoksun olduğu düşüncesinden hareketle meslek profesyonellerinin ve akademik çevrelerin gazeteciliğin bir yükseköğretim alanı olması konusundaki olumsuz tavırları gazetecilik eğitiminin daha geç başlamasına neden olmuştur (Bromley, 1997, s. 334; Zelizer, 2009, s. 33). Avrupa’da gazeteciliğin usta çırak geleneği çerçevesinde mesleğin yapıldığı sırada öğrenilmesi gerektiği görüşü hakim olduğundan dolayı daha çok gazeteciliğe ilişkin akademik faaliyetler siyasal ve sosyal bilimler bağlamında ortaya çıkmıştır. Özellikle de II. Dünya Savaşı sonrasında

gazetecilik uygulamaları yavaş yavaş müfredatta yer almaya başlamıştır (Esser, 2003, Zelizer, 2009, s. 34; akt. Yıldırım, 2009, s. 107).

Avrupa’da dahil olmak üzere Güney Afrika’daki birçok ülkede hem lisans düzeyinde hemde lisansüstü düzeydeki gazetecilik eğitiminde Accrediting Council for Education in Journalism and Mass Communication (ACEJMC) tarafından kurulan ve sık sık güncellenen standart bir gazetecilik programına yönelmişlerdir (Berger, 2008, s. 67; akt. Yıldırım, 2009, s. 109).

Dünyadaki gelişmelerle birlikte Türkiye’de ise, İletişim/Gazetecilik eğitimine ilişkin ilk fikir 1930 yılına kadar dayanmaktadır. Gazetecilerin de en az öğretmenler kadar bilgi sahibi olması gerektiği düşüncesinden hareketle, sorumlu yazı işleri müdürleri için lise ya da yüksekokul bitirme zorunluluğu 1931 Basın Yasası’nda yer almıştır. Bu noktada, İstanbul Darülfünun’da gazetecilik okulu açma girişimleri olmuş ancak 1931’de çıkarılan Basın Yasası’nın “gazetecilik yapanların ve özellikle sorumlu konumda olanların eğitimiyle ilgili bazı koşulları yerine getirmeleri” ile ilgili hükmü 1933’te kaldırılınca başarılı olunamamıştır (Alemdar ve Erdoğan, 2001, s. 7; Alemdar, 1981, s. 2-3). İlerleyen dönemde uzun çabaların sonucunda ve nihayet 1948 yılında Müderris Fehmi Yahya tarafından ilk gazetecilik okulu “İstanbul Özel Gazetecilik Okulu” eğitim ve öğretime açmıştır. Üniversite düzeyinde bir okul olmadığı halde Türkiye’de açılan ilk özel gazetecilik okulu olması açısından İstanbul Özel Gazetecilik Okulu önemli bir tarihsellik taşımaktadır. Basın dünyasına ve iş hayatına hazırlıklı eleman yetiştirmek amacıyla kurulan okul, biri ortaokul üzerine 3 yıllık diğeri ise lise üzerine bir yıllık eğitim veren iki devreden oluşmaktadır. Ancak, Okulun eğitimine 1963 yılında ara verilmiştir (İnuğur, 1988, s. 155-157). 1966 yılında ise, İstanbul Özel Gazetecilik Okulu’nun devamı niteliğindeki İstanbul Özel Gazetecilik Yüksek Okulu kurulmuştur. Bu Okul, 1971 yılında kamulaştırılarak, İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi’ne, İstanbul Gazetecilik Yüksekokulu adıyla bağlanmış ve 1973 yılında da öğretim süresi 4 yıl olmuştur. 20 Temmuz 1982 tarihinde yürürlüğe giren 41 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname’yle İstanbul Özel Gazetecilik Yüksek Okulu’nun adı Basın-Yayın Yüksekokulu olarak değiştirilmiş ve Marmara Üniversitesine bağlanmıştır. İletişim/Gazetecilik alanında ikinci özel okul ise, 1967’de Ankara’da açılan “Başkent Özel Gazetecilik Yüksek Okulu” dur. 1981 yılında, bu Okul da kamulaştırılarak, “Basın Yayın Yüksek Okulu” adıyla Gazi Üniversitesi bünyesine alınmıştır. Son olarak açılan üçüncü özel okul ise 1968’de yılında İzmir’de kurulan İzmir Karataş Özel Gazetecilik Yüksek Okulu da 1971 yılında kamulaştırılarak, Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulu adıyla Ege Üniversitesi Rektörlüğüne bağlanmıştır (Arık ve Bayram, 2011, s. 83).

Başlangıçta ülkemizde iki Üniversitede verilen İletişim/Gazetecilik eğitimi, 1970’li yıllarda beşe çıkmış ve bugünkü Ankara, İstanbul, Marmara, Ege ve Gazi Üniversiteleri’nde İletişim Fakülteleri’nin temelleri atılmıştır (Tokgöz, 2003, s. 9). 1970 yılının başından itibaren Eskişehir’de “Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi”nin, televizyon istasyonu kurma girişimiyle başlayan oluşum, 1972 yılında “Televizyon ile Eğitim Enstitüsü”ne televizyon bağlantısının sağlanmasıyla kurumsal bir nitelik kazanmıştır. Enstitü, 1975 yılında Sinema ve Televizyon Yüksek Okulu’na dönüşmüş, 1979 yılında ise Televizyon ile Öğretim ve Eğitim Fakültesi adını almıştır. Fakülteye Basın-Yayın bölümü de eklenerek 1980’de Fakültenin adı bugünkü Anadolu Üniversitesi-İletişim Bilimleri Fakültesi olarak değiştirilmiştir (Altun, 1995, s. 113).

Yüksek Öğretim Kurumları Teşkilatı’nın 1982 yılındaki 41 sayılı kanun hükmündeki kararnamesiyle gazetecilik alanında eğitim veren okullar, Ankara, İstanbul, Marmara, Ege ve Gazi Üniversiteleri Basın Yayın Yüksek Okulları adı altında üniversitelerin rektörlüklerine bağlanarak tek-tip eğitime başlamıştır. Daha sonra ise, 1992 yılında 3837 sayılı yasayla 2908 Sayılı Yükseköğretim Kurumları Yasası’nda değişiklik yapılarak, mevcut beş Basın-Yayın Yüksek Okulu İletişim Fakültelerine dönüştürülerek, Konya’da Selçuk Üniversitesine bağlı İletişim Fakültesi ve Eskişehir’de Anadolu Üniversitesine bağlı İletişim Bilimleri Fakültesi

Gazetecilik, Basın ve Yayın, Halkla İlişkiler, Radyo, Televizyon ve Sinema bölümleriyle eğitime başlamıştır. Bu noktada, 1950 yılında eğitime başlayan İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Gazetecilik Enstitüsü’nden (Gazetecilik Eğitimi), 1965’te Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın Yayın Yüksek Okulu’na (İletişim Eğitimi) İletişim Fakültelerine kadar uzanan tarihsel süreçte, gazetecilik eğitimi veren kurumlar belli aşamalardan geçerek bugünkü durumunu almıştır. Günümüzde ise, basın sektörünün nitelikli iş gücü talebi ve birçok kitle iletişim aracının çeşitlenen özellikleri sayesinde gelişen iletişim eğitiminin, yeni bölümler açılarak devam ettiği görülmektedir (Atabek ve Atabek, 2014, s. 149; Dağtaş, 2003, s. 149; Uzun, 2007, s. 122).

2. Dünyada ve Türkiye’de İletişim Alanına İlişkin Lisansüstü Yüksek Lisans ve Doktora Eğitimin Temelleri

Dünyada ilk ön lisans ve lisans eğitimlerinin ABD’de temelleri atılırken, Orta Doğu bölgesinde 1939 yılında iletişime yönelik dersler veren ilk kurum, Mısır’daki “Yüksek Basın Enstitüsü”dür. Kurumun daha sonra, Kahire Üniversitesi Sanat Fakültesi bünyesinde “Düzenleme, Tercümanlık ve Basın Enstitüsü” olarak ismi değiştirilmiştir. 1954 yılına gelindiğinde ise, Enstitü Medya ve Gazetecilik alanında lisans, yüksek lisans ve Doktora programları bulunan akademik bir bölüm haline dönüşmüştür (Ziani et al., 2018, s. 53).

Dünyadaki gelişmelere koşut olarak Türkiye’de ön lisans ve lisans eğitimleri kapsamında 1965 yıllarında İletişim/Gazetecilik eğitimleri sürdürülürken, diğer yandan da iletişim alanıyla ilgili eğitim verecek akademisyenler yetiştirilmeye başlanmıştır. Bu süreçte iletişim alanına ilişkin araştırmalar yapılarak, ders kitaplarının hazırlanmasına yönelinmiştir. İletişim akademisyenlerinin bu dönemlerde eğitim verebilecek kadroya yerleşme aşamasında birtakım süreçlerden geçtiği söylenebilir. Bunlardan birincisi; yurtdışı eğitim olanaklarına başvurular yapılarak eğiticiler eğitime çalışılmıştır. İkinci aşamada ise, ülkemizde lisansüstü eğitim verecek programlar açılmıştır. Bu noktada, dönemin koşulları da göz önünde bulundurularak gerek yurtdışı eğitimleri gerekse programların açılması hiç de kolay olmamıştır. Bu gelişmeler aynı zamanda iletişim alanıyla ilgili eğitimin gelişmesi noktasında önemli bir adım olarak görülmektedir (Tokgöz, 2006, s. 2; Tokgöz, 2003, s. 25).

Eğitim ve öğretimle ilgili takip eden süreç içerisinde İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Enstitüsü’nde yapılan lisansüstü derslerin bir bölümü İktisat Fakültesi öğretim üyelerince verilirken, gazetecilik alanıyla ilgili meslek dersleri gazeteciler tarafından verilmiştir. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın-Yayın Yüksek Okulu’nda ise, programlardaki sosyal bilimler derslerini Siyasal Bilgiler Fakültesi öğretim üyeleri, iletişim alanıyla ilgili dersleri ise UNESCO ve Fullbright Komisyonu’nca sağlanan uzmanlar vermiştir. Daha sonra iletişim alanının kendi öğretim elemanını yetiştirmesi gerekliliği öngörülünce, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın-Yayın Yüksek Okulu verilmesi gerekli olan iletişim dersleri için asistanlar tahsis ederek, asistanları öğretim üyesi olarak yetiştirmeyi hedeflemişlerdir. Asistanların bazılarını UNESCO tarafından burs sağlanmış ve ABD’de ve BBC’de eğitim almaları için yurtdışına gönderilmişlerdir. Ayrıca asistanların, Siyasal Bilgiler Fakültesi Doktora programlarına devam ederek, iletişim alanıyla ilgili konularda Doktora yapmaları sağlanmıştır (Topuz, 1996, s. 205; Tokgöz, 2003, s. 25).

1983 yılından itibaren Rektörlüklere bağlı Sosyal Bilimler Enstitüleri’nde disiplinlerarası bir şekilde iletişim eğitimi başlamıştır. Eğitimlerin öncülüğünü, İstanbul ve Marmara Üniversitesi başlatmış ve devam eden süreç içerisinde ise Gazi, Ankara ve Ege Üniversitesi yüksek lisans ve doktora eğitimlerinin devamını sağlamıştır. 1993 yılında ise, fakültelerdeki bölümlerin bünyesinde ana bilim dallarının kurulmasıyla, bölümler Sosyal Bilimler Enstitüleri’nin ana bilim dalları olmuştur. Bu noktada lisansüstü yüksek lisans programları, Gazetecilik, Halkla İlişkiler ve Tanıtım, Radyo, Televizyon ve Sinema Ana Bilim Dalları’nda açılırken, Doktora programları Üniversitesine göre değişkenlik göstermekle birlikte "İletişim" adı altında sürdürülmeye başlanmıştır (Tokgöz, 2003, s. 26). Özellikle de 1960’lı

yılların sonunda Cengiz İ. Taşer² ve Ersan İlal³ tarafından yazılan iletişim hukuku ile ilgili iki doktora tezi ve 1971 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın Yayın Yüksek Okulu'nda Ünsal Oskay⁴, Oya Tokgöz⁵, Aysel Aziz⁶, Uygur Kocabaşoğlu⁷ ve Nilgün Abisel⁸ tarafından iletişim alanında yazılan beş Doktora tezi ile birlikte toplam yedi Doktora tezinde gerçekleştirilen araştırmalarla iletişim eğitimine yön verilmiş ve iletişim alanında eğitimcilerin yetiştirilmesine büyük katkılarda bulunulmuştur.

1983'ten sonraki yıllarda açılan yüksek lisans ve doktora programlarıyla birlikte, İstanbul, Marmara, Ankara, Anadolu, Gazi, Ege Üniversiteleri'nde iletişim alanı ile ilgili yazılan tez sayısı azımsanmayacak kadar fazladır. 1987 yılından itibaren ise iletişim alanında yazılan tezlerin tümü Yüksek Öğretim Kurulu tarafından basın, televizyon, iletişim, medya, halkla ilişkiler kategorileri içinde arşivlenmektedir. Günümüzde arşivlenen tezlere bakıldığında, tamamlanmış yüksek lisans tez sayısı, Doktora tez sayısından fazla olmakla birlikte bu sayı her yıl artış göstermektedir (Tokgöz, 2003, s. 27).

3. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmada, Türkiye'de iletişim bilimleri alanında lisansüstü düzeyinde eğitim veren devlet ve vakıf üniversitelerindeki ana bilim ve bilim dalında bulunan programlar ve programlarda verilen dersler incelenerek, müfredata ilişkin genel bir durum saptaması ile çeşitli çözüm önerileri sunulması amaçlanmıştır.

Yapılan araştırma, Türkiye'de iletişim fakültelerinin bölümlerinde yer alan doktora programları ve programlardaki derslerle ilgili yapılan ilk çalışma olması açısından özgün değere sahiptir. Bu noktada, araştırmada elde edilen veriler alanda çeşitli yorumların yapılabilmesi ve aynı ya da farklı alandaki yapılan çalışmalara kaynaklık etmesi bakımından önem arz etmektedir.

4. Yöntem

Araştırmada, Türkiye'de iletişim bilimleri alanında lisansüstü düzeyinde eğitim veren devlet ve vakıf üniversitelerindeki ana bilim ve bilim dalında bulunan programlar ve programlarda verilen dersler incelenerek, müfredata ilişkin genel bir durum saptaması ile çeşitli çözüm önerileri sunulması amaçlanmıştır. Türkiye'de 7 coğrafi bölgede dağılım gösteren, 17 devlet ve 8 vakıf üniversitesi olmak üzere 25 üniversite bulunmaktadır. Devlet Üniversitelerinin 12 Ana Bilim Dalı ve 21 Bilim Dalı olmak üzere 23 Doktora programında, 400 zorunlu, 796 seçmeli ve 13 kodlama yapılamayan olmak üzere 1209 dersin, vakıf üniversitelerinde ise 8 ana bilim dalında 36 zorunlu ve 171 seçmeli, 207 ders olmak üzere toplamda 1416 dersin incelendiği araştırmada bulgular; tarama, doküman ve içerik analizi yöntemiyle elde edilmiştir. Araştırmanın evrenini lisansüstü eğitim düzeyinde doktora programı bulunan devlet ve vakıf üniversiteleri oluştururken, örnekleme ise doktora programları oluşturmaktadır.

Her çalışmada olduğu gibi bu çalışma sürecinde de bazı sınırlılıklar belirlenerek, ilgili araştırma yürütülmüştür;

² Cengiz İ. Taşer tarafından 1969 yılında TRT Basılı Yayınlar Müdürlüğüne hazırlanan "Radyonun Organizasyonu ve Özerkliği" başlıklı doktora tezi.

³ Ersan İlal tarafından 1970 yılında İstanbul Hukuk Fakültesinde hazırlanan "Radyo Hürriyeti ve Özerklik ve 1961 Anayasası" başlıklı doktora tezi.

⁴ Ünsal Oskay tarafından 1971 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde hazırlanan "Gelişim Açısından Kültür Değişimi" başlıklı doktora tezi.

⁵ Oya Tokgöz tarafından 1972 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde hazırlanan "Türkiye ve Ortadoğu Ülkelerinde Radyo ve Televizyon Sistemleri: Mukayeseli Bir Araştırma" başlıklı doktora tezi.

⁶ Aysel Aziz tarafından 1974 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde hazırlanan "Televizyonun Yetişkin Eğitimindeki Yeri" başlıklı doktora tezi.

⁷ Uygur Kocabaşoğlu tarafından 1978 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde hazırlanan "Şirket Telsizinden Devlet Radyosu: TRT Öncesi Dönemde Radyonun Tarihi Gelişimi ve Türk Siyasal Hayatı" başlıklı doktora tezi.

⁸ Nilgün Abisel tarafından 1978 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde hazırlanan "Türk Sinemasının Gelişimine Genel Bir Bakış" başlıklı doktora tezi.

- Araştırmaya ait veriler 2019-2020 yılına aittir.
- Araştırma; Eylül 2019 - Eylül 2020 tarihleri arasında kaleme alındığı için Eylül 2020’den sonraki ele alınan konuya ilişkin kaynaklara bakılmamıştır.
- Araştırma; üniversiteler⁹, ana bilim dalları¹⁰, bilim dalları¹¹ ve doktora programları¹² çerçevesinde yürütülmüştür.
- Doktora programları ilgili bilgilere Üniversitelerin Sosyal Bilimler Enstitüsü ve Lisansüstü Eğitim Enstitüsü sitesi üzerinden erişilmiştir.
- Bazı üniversitelerin enstitü sayfalarının bilgiye erişimde yetersiz kaldığı durumlarda ilgili birimler telefonla aranarak ve e-posta aracılığıyla araştırma yürütülmüştür.
- Araştırmaya sadece doktora programlarındaki ders dönemleri dahil edilmiştir.
- Doktora programlarına ait bazı derslerin bilgisine ulaşamadığı için ilgili tabloda ve kategoride “kodlama yapılamıyor” şeklinde araştırmaya dahil edilmiştir.
- Doktora yeterlik sınavı, tez önerisi ve tez dönemi araştırmanın dışında tutulmuştur.
- Bazı üniversitelerin bünyesinde yer alan lisans sonrası bütünlük doktora programları araştırmanın dışında tutulmuştur.

5. Bulgular ve Tartışma

Tablo 1. Devlet ve vakıf üniversiteleri iletişim fakültelerinin doktora programları ve buldukları iller

DEVLET ÜNİVERSİTELERİ		VAKIF ÜNİVERSİTELERİ	
İl	Üniversite Adı	İl	Üniversite Adı
1. Antalya	Akdeniz Üniversitesi	İstanbul	Bahçeşehir Üniversitesi
2. Eskişehir	Anadolu Üniversitesi	Ankara	Başkent Üniversitesi
3. Ankara	Ankara H. B V. Üniversitesi	İstanbul	İstanbul Aydın Üniversitesi
4. Ankara	Ankara Üniversitesi	İstanbul	İstanbul Bilgi Üniversitesi
5. Erzurum	Atatürk Üniversitesi	İstanbul	İstanbul Ticaret Üniversitesi
6. İzmir	Ege Üniversitesi	İstanbul	Kadir Has Üniversitesi
7. Kayseri	Erciyes Üniversitesi	İstanbul	Maltepe Üniversitesi
8. İstanbul	Galatasaray Üniversitesi	İstanbul	Yeditepe Üniversitesi
9. Giresun	Giresun Üniversitesi		
10. Ankara	Hacettepe Üniversitesi		
11. İstanbul	İstanbul Üniversitesi		
12. Kocaeli	Kocaeli Üniversitesi		
13. İstanbul	Marmara Üniversitesi		
14. Mersin	Mersin Üniversitesi		
15. Sakarya	Sakarya Üniversitesi		
16. Konya	Selçuk Üniversitesi		
17. Uşak	Uşak Üniversitesi		

Tablo 1’de, Devlet üniversiteleri iletişim fakültelerinin bölümlerinde yer alan doktora programlarının ağırlıklı olarak iç Anadolu Bölgesi (Ankara) ve Marmara Bölgesinde (İstanbul) yoğunlaştığı görülürken, vakıf üniversiteleri iletişim fakültelerinin ise Marmara Bölgesindeki İstanbul ilinde yoğunlaşmış olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca vakıf üniversiteleri iletişim fakültelerinin doktora programlarının İstanbul dışında sadece bir ilde (Ankara) olduğu görülmektedir.

⁹ TDK Güncel Türkçe Sözlüğüne göre; bilimsel özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip, yüksek düzeyde eğitim, öğretim, bilimsel araştırma ve yayın yapan fakülte, enstitü, yüksekokul vb. kuruluş ve birimlerden oluşan öğretim kurumu.

¹⁰ TDK Güncel Türkçe Sözlüğüne göre; üniversitelerde bölümlerin alt bilim veya uzmanlık dalları.

¹¹ TDK Bilim ve Sanat Terimleri Sözlüğüne göre; konusu, incelediği olaylar ya da yöntem ve işlemleri ile ana bilim alanlarından ayrılan alt bilim, bilim kolu.

¹² Doktor unvanını elde edebilmek için eğitim-öğretim görülen alanlar.

Tablo 2. Devlet ve vakıf üniversiteleri iletişim fakültelerinin doktora programlarının coğrafi bölgelere göre dağılımı

Bölgeler	Doktora programı bulunan üniversite sayısı					
	Devlet		Vakıf		Devlet ve Vakıf Toplam	
	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
Akdeniz Bölgesi	2	11,8	-	-	2	8,00
Doğu Anadolu Bölgesi	1	5,9	-	-	1	4,00
Ege Bölgesi	3	17,6	-	-	3	12,00
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	-	-	-	-	-	-
İç Anadolu Bölgesi	6	35,3	1	12,50	7	28,00
Karadeniz Bölgesi	1	5,9	-	-	1	4,00
Marmara Bölgesi	4	23,5	7	87,50	11	44,00
Toplam	17	100	8	% 100	25	% 100

Devlet ve vakıf üniversiteleri iletişim fakültelerinin doktora programlarının coğrafi bölgelere göre dağılımı incelendiğinde (bkz. tablo-2); toplam f=17 doktora programı bulunan devlet üniversitelerinin en çok olduğu bölge İç Anadolu bölgesidir. Vakıf üniversiteleri arasında ise doktora programının en çok olduğu bölgenin Marmara Bölgesi f=7 (%87,50) olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra, Devlet üniversiteleri arasında doktora programları en çok sırasıyla f=4'ü (%23,5) Marmara Bölgesinde, f=3'ü (%17,6) Ege Bölgesinde, f=2'si (%11,8) Akdeniz Bölgesinde, f=1'i (%5,9) Doğu Anadolu bölgesinde ve f=1'i (%5,9) ise Karadeniz Bölgesinde olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Vakıf üniversiteleri arasında ise doktora programı bulunan f=8 üniversitenin, f=7'si (%87,50) Marmara Bölgesinde bulunurken, f=1'i (%12,50) ise İç Anadolu Bölgesinde olduğu saptanmıştır. Bunun yanı sıra Türkiye'deki 7 bölgede dağılımı incelenen vakıf üniversiteleri'nin diğer bölgelerde (Akdeniz, Doğu Anadolu, Ege, Güneydoğu Anadolu ve Karadeniz Bölgesi) doktora programı bulunmamaktadır (bkz. tablo-2). Araştırmada en dikkat çeken nokta ise Güneydoğu Anadolu Bölgesinde iletişim fakültelerinin bölümlerinde doktora programı bulunmamasıdır.

Tablo 3. Devlet üniversiteleri iletişim fakültelerindeki doktora programları

1. Gazetecilik	13. Medya Ekonomisi ve İşletmeciliği
2. Halkla İlişkiler ve Tanıtım	14. Bilişim
3. Radyo, Sinema ve Televizyon	15. Radyo ve Televizyon
4. İletişim Bilimleri	16. Sinema
5. İletişim	17. Genel Gazetecilik
6. Basın ve Yayın	18. İletişim Araştırmaları
7. Sinema ve Televizyon	19. Kişiler Arası İletişim
8. İletişim Tasarımı ve Yönetimi	20. Reklamcılık ve Tanıtım
9. Reklamcılık	21. Gazetecilik ve Medya Çalışmaları
10. Halkla İlişkiler ve Reklamcılık	22. Araştırma Yöntemleri
11. Temel İletişim Bilimleri	23. Halkla İlişkiler
12. Medya ve İletişim Çalışmaları	

Devlet üniversiteleri iletişim fakültelerindeki doktora programlarına bakıldığında (bkz. tablo-3); “Gazetecilik”, “Halkla İlişkiler ve Tanıtım”, “Radyo, Sinema ve Televizyon”, “İletişim Bilimleri”, “İletişim”, “Basın ve Yayın”, “Sinema ve Televizyon”, “İletişim Tasarımı ve Yönetimi”, “Reklamcılık”, “Halkla İlişkiler ve Reklamcılık”, “Temel İletişim Bilimleri”, “Medya ve İletişim Çalışmaları”, “Medya Ekonomisi ve İşletmeciliği”, “Bilişim”, “Radyo ve Televizyon”, “Sinema”, “Genel Gazetecilik”, “İletişim Araştırmaları”, “Kişiler Arası İletişim”, “Reklamcılık ve Tanıtım”, “Gazetecilik ve Medya Çalışmaları”, “Araştırma Yöntemleri ve Halkla İlişkiler” olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Devlet ve vakıf üniversiteleri iletişim fakültelerinin doktora programlarındaki ana bilim dalı dağılımı

ANA BİLİM DALI	
DEVLET ÜNİVERSİTESİ	VAKIF ÜNİVERSİTESİ
(Gazetecilik) Akdeniz Üniversitesi Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Ankara Üniversitesi Atatürk Üniversitesi Ege Üniversitesi Erciyes Üniversitesi İstanbul Üniversitesi Kocaeli Üniversitesi Marmara Üniversitesi Selçuk Üniversitesi	(İletişim Bilimleri) İstanbul Bilgi Üniversitesi (İng.) Maltepe Üniversitesi
(Halkla İlişkiler ve Tanıtım) Akdeniz Üniversitesi Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Ankara Üniversitesi Atatürk Üniversitesi Ege Üniversitesi Erciyes Üniversitesi İstanbul Üniversitesi Kocaeli Üniversitesi Selçuk Üniversitesi	(Halkla İlişkiler ve Reklamcılık) İstanbul Ticaret Üniversitesi Maltepe Üniversitesi
(Radyo, Sinema ve Televizyon) Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Ankara Üniversitesi Erciyes Üniversitesi İstanbul Üniversitesi Marmara Üniversitesi Mersin Üniversitesi Selçuk Üniversitesi	(Reklamcılık ve Halkla İlişkiler) Bahçeşehir Üniversitesi
(İletişim Bilimleri) Erciyes Üniversitesi Giresun Üniversitesi Hacettepe Üniversitesi Sakarya Üniversitesi Uşak Üniversitesi	(Radyo, Televizyon ve Sinema) Başkent Üniversitesi
(İletişim) Akdeniz Üniversitesi Kocaeli Üniversitesi	(Medya ve İletişim Çalışmaları) İstanbul Ticaret Üniversitesi
(Basın ve Yayın) (Sinema ve Televizyon) (İletişim Tasarımı ve Yönetimi) (Halkla İlişkiler ve Reklamcılık) Anadolu Üniversitesi	(Medya Çalışmaları) Yeditepe Üniversitesi
(Reklamcılık) Ege Üniversitesi Selçuk Üniversitesi	(İletişim Çalışmaları İng.) Kadir Has Üniversitesi
(Temel İletişim Bilimleri) Atatürk Üniversitesi	(Halkla İlişkiler ve Tanıtım İng.) İstanbul Aydın Üniversitesi
(Medya ve İletişim Çalışmaları) Galatasaray Üniversitesi	-

Elde edilen bulgular sonucunda, Türkiye’de devlet üniversitelerindeki iletişim fakülteleri bünyesinde bulunan bölümlerde doktora programlarının ana bilim dalı dağılımına

bakıldığında (bkz. tablo-4); en fazla ana bilim dalı bulunan üniversitelerin Selçuk Üniversitesi ve Erciyes Üniversitesi olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra en fazla ana bilim dalının “Gazetecilik”, en az ise “Temel İletişim Bilimleri” (Atatürk Üniversitesi) ve “Medya ve İletişim Çalışmaları” (Galatasaray Üniversitesi) olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Vakıf üniversitelerinde ise, f=8 üniversitenin bünyesinde f=8 ana bilim dalı olduğu dikkat çekmektedir.

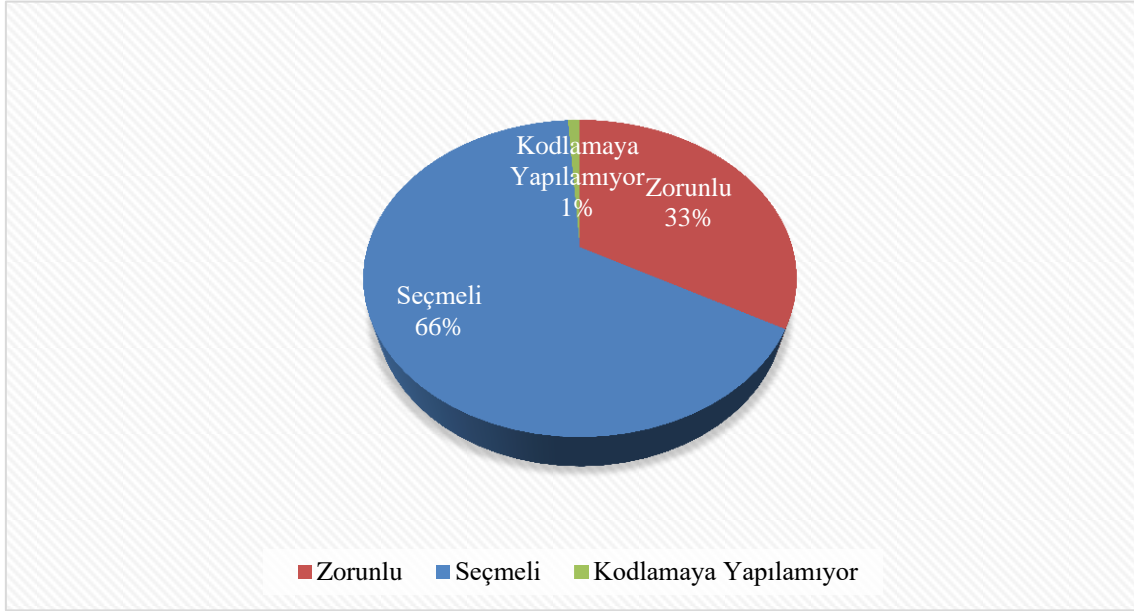
Tablo 5. Devlet ve vakıf üniversiteleri iletişim fakültelerinin doktora programlarındaki bilim dalı dağılımı

BİLİM DALI	
DEVLET ÜNİVERSİTESİ	VAKIF ÜNİVERSİTESİ
(Gazetecilik)	
Marmara Üniversitesi	-
Selçuk Üniversitesi	
(Medya Ekonomisi ve İşletmeciliği)	
(Bilişim)	
(Radyo Tv)	-
(Sinema)	
Marmara Üniversitesi	
(Basın ve Yayın)	
(Halkla İlişkiler ve Reklamcılık)	
(İletişim Tasarımı ve Yönetimi)	-
(Sinema ve Televizyon)	
Anadolu Üniversitesi	
(Genel Gazetecilik)	
(İletişim Araştırmaları)	-
(Radyo-Televizyon ve Sinema)	
Ege Üniversitesi	
(Halkla İlişkiler ve Tanıtım)	
Ege Üniversitesi	-
Kocaeli Üniversitesi	
Selçuk Üniversitesi	
(Reklamcılık ve Tanıtım)	
Marmara Üniversitesi	-
Selçuk Üniversitesi	
(Reklamcılık)	
Ege Üniversitesi	-
Selçuk Üniversitesi	
(Radyo ve Televizyon)	
Selçuk Üniversitesi	-
(Kişilerarası İletişim)	
Ege Üniversitesi	-
Marmara Üniversitesi	
(İletişim Bilimleri)	
Giresun Üniversitesi	-
Kocaeli Üniversitesi	
Marmara Üniversitesi	
(Gazetecilik ve Medya Çalışmaları)	-
Kocaeli Üniversitesi	
(Araştırma Yöntemleri)	
(Halkla İlişkiler)	
Selçuk Üniversitesi	-
Marmara Üniversitesi	

Tablo 5’e bakıldığında, devlet üniversiteleri içerisinde en fazla bilim dalı bulunan üniversitenin Marmara Üniversitesi (Gazetecilik, Medya Ekonomisi ve İşletmeciliği, Bilişim, Radyo Tv, Sinema, Reklamcılık ve Tanıtım, Kişilerarası İletişim, İletişim Bilimleri, Araştırma Yöntemleri, Halkla İlişkiler) olduğu görülürken, en az bilim dalı bulunan üniversitenin ise

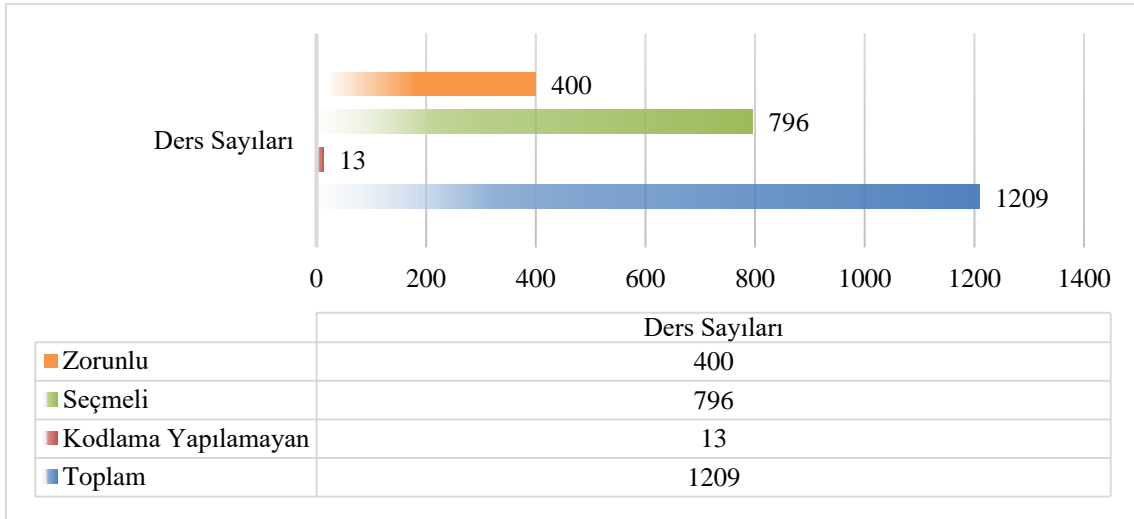
Giresun Üniversitesi (İletişim Bilimleri) olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra vakıf üniversiteleri iletişim fakültelerinin bölümlerindeki doktora programlarında eğitim veren herhangi bir bilim dalının bulunmadığı saptanmıştır.

Şekil 1. Devlet üniversiteleri iletişim fakültelerinin bölümlerindeki doktora programlarında yer alan toplam zorunlu ve seçmeli ders oranları

Devlet üniversitelerinde doktora programlarındaki toplam “zorunlu”, “seçmeli” ve “kodlamaya yapılamayan” ders oranlarının toplam yüzdelik dağılımına bakıldığında (bkz. şekil-1); %66 seçmeli ve %33 oranında zorunlu derslerin olduğu görülürken, %1’lik dilimdeki derslerin ise zorunlu ya da seçmeli olduğunun bilgisine ulaşamadığı için kodlamaya yapılamayan olarak değerlendirilmiştir.

Şekil 2. Devlet üniversiteleri iletişim fakültelerinin bölümlerindeki doktora programlarında yer alan zorunlu, seçmeli ve toplam ders sayıları

Şekil 2’de görüldüğü üzere devlet üniversiteleri iletişim fakültelerinin bölümlerindeki doktora programlarında yer alan toplam ders sayıları bilgisi sunulmaktadır. Bu bağlamda doktora programlarına ilişkin f=400 (%33) “zorunlu” ve f=769 (%66) “seçmeli” derslerin açıldığı görülürken, f=13 dersin ise zorunlu ya da seçmeli mi olduğu konusunda bilgiye

ulaşamadığı için “kodlama yapılamayan” olarak değerlendirilmek üzere toplamda f=1209 dersin araştırma sınırları dahilinde doktora programlarında verildiği görülmektedir (bkz. Şekil-2).

Tablo 6. Devlet üniversiteleri iletişim fakültelerinin bölümlerindeki doktora programlarında yer alan toplam zorunlu, seçmeli ve kodlama yapılamayan derslerin dağılımı

ÜNİVERSİTE ADI	Devlet üniversitelerine göre dağılımı zorunlu, seçmeli ve ky ders dağılımı							
	Zorunlu Dersler		Seçmeli Dersler		KY		Toplam Z-S-KY	
	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
1. Akdeniz Üniversitesi	60	15,00	82	10,30	-	-	142	11,75
2. Anadolu Üniversitesi	25	6,25	43	5,40	-	-	68	5,62
3. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	6	1,50	51	6,41	-	-	57	4,71
4. Ankara Üniversitesi	41	10,25	45	5,65	-	-	86	7,11
5. Atatürk Üniversitesi	5	1,25	89	11,18	-	-	94	7,78
6. Ege Üniversitesi	69	17,25	119	14,95	-	-	188	15,55
7. Erciyes Üniversitesi	36	9,00	78	9,80	-	-	114	9,43
8. Galatasaray Üniversitesi	1	0,25	11	1,38	-	-	12	0,99
9. Giresun Üniversitesi	11	2,75	5	0,63	-	-	16	1,32
10. Hacettepe Üniversitesi	2	0,50	33	4,15	-	-	35	2,89
11. İstanbul Üniversitesi	5	1,25	35	4,40	-	-	40	3,31
12. Kocaeli Üniversitesi	18	4,50	39	4,90	-	-	57	4,71
13. Marmara Üniversitesi	56	14,00	63	7,91	12	92,30	131	10,84
14. Mersin Üniversitesi	6	1,50	6	0,75	-	-	12	0,99
15. Sakarya Üniversitesi	12	3,00	22	2,76	-	-	34	2,81
16. Selçuk Üniversitesi	39	9,75	43	5,40	1	7,70	83	6,87
17. Uşak Üniversitesi	8	2,00	32	4,03	-	-	40	3,31
	400	%100	796	%100	13	%100	1209	%100

Z= Zorunlu - S= Seçmeli - KY= Kodlama Yapılmıyor

Devlet üniversiteleri iletişim fakültelerindeki bölümlerde yer alan doktora programlarında açılan toplam f=400 (%33) “zorunlu”, f=769 (%66) “seçmeli” ve f=13 (%1) “kodlamaya yapılamayan” derslerin dağılımına bakıldığında (bkz. tablo-8); en fazla f=69 (%17,25) zorunlu dersin Ege Üniversitesinde, en az zorunlu dersin verildiği üniversitelerin ise f=1 (%0,25) Galatasaray ve f=2 (%0,50) Hacettepe Üniversitesi olduğu görülmektedir. Ayrıca f=12 (%92,30) dersin Marmara Üniversitesinde ve f=1 dersin (%7,70) Selçuk Üniversitesinde doktora programlarında açılan toplamda f=13 (%1) dersin içeriğinin bilgisine ulaşamadığı için tablo-6’da kodlama yapılamıyor olarak tanımlanarak değerlendirilmeye alınmıştır. Bunun yanı sıra toplam zorunlu, seçmeli ve kodlamaya yapılamayan ders sayısının en fazla olduğu üniversitenin, Ege Üniversitesi f=188 (%15,55) olduğu görülürken, ders sayısının en az olduğu üniversitelerin ise f=12 (%0,99) Galatasaray ve f=12 (%0,99) Mersin Üniversitesi olduğu saptanmıştır.

Tablo 7. Devlet üniversiteleri iletişim fakültelerinin bölümlerindeki doktora programlarına göre zorunlu, seçmeli ve kodlama yapılamayan ders dağılımı

Üniversite	Gazetecilik	Halkla İlişkiler ve Tanıtım	Radyo, Sinema ve Televizyon	İletişim Bilimleri	İletişim	Basın ve Yayın	Sinema ve Televizyon	İletişim Tasarımı ve Yönetimi	Reklamcılık	Halkla İlişkiler ve Reklamcılık	Temel İletişim Bilimleri
Akdeniz Ü.	Z(20) S(25)	Z(20) S(30)	-	-	Z(20) S(27)	-	-	-	-	-	-
Anadolu Ü.	-	-	-	-	-	Z(6) S(11)	Z(6) S(12)	Z(5) S(10)	-	Z(8) S(10)	-
Ankara H. B. V. Ü.	Z(2) S(22)	Z(2) S(16)	Z(2) S(13)	-	-	-	-	-	-	-	-
Ankara Ü.	Z(12) S(20)	Z(13) S(15)	Z(16) S(10)	-	-	-	-	-	-	-	-
Atatürk Ü.	Z(2) S(33)	Z(2) S(37)	-	-	-	-	-	-	-	-	Z(1) S(19)
Ege Ü.	-	Z(13) S(44)	Z(10) S(18)	-	-	-	-	-	Z(13) S(16)	-	-
Erciyes Ü.	Z(9) S(13)	Z(4) S(19)	Z(12) S(21)	Z(11) S(25)	-	-	-	-	-	-	-
Giresun Ü.	-	-	-	Z(11) S(5)	-	-	-	-	-	-	-
Hacettepe Ü.	-	-	-	Z(2) S(33)	-	-	-	-	-	-	-
İstanbul Ü.	Z(1) S(12)	Z(1) S(13)	Z(3) S(10)	-	-	-	-	-	-	-	-
Kocaeli Ü.	-	Z(8) S(12)	-	Z(5) S(14)	-	-	-	-	-	-	-
Marmara Ü.	-	-	-	Z(8) S(5) KY(9)	-	-	-	-	-	-	-
Mersin Ü.	-	-	Z(6) S(6)	-	-	-	-	-	-	-	-
Sakarya Ü.	-	-	-	Z(12) S(22)	-	-	-	-	-	-	-
Selçuk Ü.	Z(5) S(12)	-	-	-	-	-	-	-	Z(14) S(6)	-	-
Uşak Ü.	-	-	-	Z(8) S(32)	-	-	-	-	-	-	-

Tablo 7. Devamı

Üniversite	Medya ve İletişim Çalışmaları	Medya Ekonomisi ve İşletmeciliği	Bilişim	Radyo ve Televizyon	Sinema	Genel Gazetecilik	İletişim Araştırmaları	Kişiler Arası İletişim	Reklamcılık ve Tanıtım	Gazetecilik ve Medya Çalışmaları	Araştırma Yöntemleri	Halkla İlişkiler
Ege Ü.	-	-	-	-	-	Z(7) S(16)	Z(13) S(11)	Z(13) S(14)	-	-	-	-
Galatasaray Ü.	Z(1) S(11)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kocaeli Ü.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Z(5) S(13)	-	-
Marmara Ü.	-	Z(10) S(12)	Z(10) S(8)	Z(2) S(20)	Z(16) S(3) KY(1)	Z(9) S(4) KY(2)	-	-	-	-	-	Z(1) S(11)
Selçuk Ü.	-	-	-	Z(18) S(4)	-	-	-	-	Z(-) S(3)	-	Z(-) S(3)	Z(2) S(15) KY(1)

Z= Zorunlu - S= Seçmeli - KY= Kodlama Yapılmıyor

Devlet üniversiteleri iletişim fakültelerinin bölümlerinde yer alan doktora programlarına göre zorunlu ve seçmeli ders dağılımına bakıldığında (bkz. tablo-7); Akdeniz Üniversitesinin “Gazetecilik”, “Halkla İlişkiler ve Tanıtım”, “İletişim” doktora programlarının 2 yıl 4 dönem, ders dönemi olduğundan her doktora programına yönelik açılan f=20 zorunlu ders sayısının diğer üniversitelerdeki programların sayısına oranla daha çok olduğu görülmektedir. En az zorunlu dersin verildiği üniversitelerin doktora programları ise Atatürk Üniversitesi “Temel İletişim Bilimleri”, Galatasaray Üniversitesi “Medya ve İletişim Çalışmaları”, İstanbul Üniversitesi “Gazetecilik” ve “Halkla İlişkiler ve Tanıtım” ve Marmara Üniversitesi “Halkla İlişkiler”dir.

Devlet üniversiteleri arasında seçmeli dersler kategorisinde toplam sayı üzerinden seçmeli ders olarak bir karşılaştırma yapılacak olursa; en fazla f=119 seçmeli dersi olan (f=44) “Halkla İlişkiler ve Tanıtım”, (f=18) “Radyo, Sinema ve Televizyon”, (f=16) “Reklamcılık” ve “Genel Gazetecilik”, (f=11) “İletişim Araştırmaları”, (f=14) “Kişilerarası İletişim” Doktora programı bulunan üniversite Ege Üniversitesinde, en az seçmeli dersin bulunduğu üniversitelerin ise Giresun Üniversitesi (f=5) “İletişim Bilimleri” ve Mersin Üniversitesi (f=4) “Radyo, Sinema ve Televizyon” doktora programlarında olduğu görülmektedir.

Ayrıca Marmara Üniversitesinde “İletişim Bilimleri” doktora programında f=9, “Sinema” doktora programında f=1, “Genel Gazetecilik” doktora programında f=2 dersin ve Selçuk Üniversitesinde “Halkla İlişkiler” doktora programında f=1 dersin “Zorunlu ya da Seçmeli” olduğu bilgisine ulaşılamadığı için “Kodlama Yapılmıyor” (KY) olarak tablo 7’de kodlanmıştır.

Tablo 8. Devlet üniversiteleri iletişim fakülteleri bölümlerindeki doktora programlarında yer alan zorunlu derslerin konusu

Derslerin Konusu	Uzmanlık Alan	Danışmanlık	Seminer	Yöntem	Kuram	İletişim Araştırmaları	Medya Araştırmaları	Reklam Araştırmaları	Bilimsel Araştırma	Halkla İlişkiler Çalışmaları	Proje Çalışmaları	Kültürel Çalışmalar	Yeni Medya Çalışmaları	Sinema ve Televizyon	Kodlama Yapılmıyor	Diğer	TOPLAM (N)	%
Akdeniz Ü.	24	24	-	6	3	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	60	15,00
Anadolu Ü.	8	-	4	5	1	-	2	-	-	-	2	1	1	-	-	1	25	6,25
Ankara H. B. V. Ü.	-	-	3	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	6	1,50
Ankara Ü.	25	-	6	4	2	1	-	-	-	1	-	-	1	-	-	1	41	10,25
Atatürk Ü.	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	5	1,25
Ege Ü.	36	-	4	6	1	10	-	2	1	-	-	5	1	-	-	3	69	17,25
Erciyes Ü.	23	-	6	3	-	1	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	36	9,00
Galatasaray Ü.	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0,25
Giresun Ü.	5	-	-	-	1	2	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	11	2,75
Hacettepe Ü.	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	0,50
İstanbul Ü.	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	5	1,25
Kocaeli Ü.	3	-	6	3	1	2	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	18	4,50
Marmara Ü.	-	-	-	1	1	2	17	1	-	1	1	2	10	17	-	3	56	14,00
Mersin Ü.	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	3	-	-	6	1,50
Sakarya Ü.	-	-	1	1	2	4	3	-	-	1	-	-	-	-	-	-	12	3,00
Selçuk Ü.	-	-	-	4	7	3	8	6	-	1	-	3	1	5	-	1	39	9,75
Uşak Ü.	6	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	2,00
	130	27	35	35	20	26	33	10	8	6	5	13	15	26	0	10	400	%100

Tablo 8’de görüldüğü üzere Devlet üniversiteleri iletişim fakülteleri bölümlerindeki doktora programlarında yer alan zorunlu derslerin içerikleri sunulmuştur. Kategorilerdeki zorunlu derslerin konusunun iletişim alanıyla ilgili güncel gelişmeler doğrultusunda çok fazla çeşitlilik göstermediği belirlenmiştir. Bu bağlamda doktora programlarındaki zorunlu derslerin konusuna bakıldığında (bkz. tablo-8); en fazla zorunlu dersin olduğu Ege Üniversitesinde f=36 dersin “Uzmanlık Alan” konusuyla ilgili olduğu görülürken, sadece zorunlu f=1 bir ders olan derslerin konuları ise Anadolu Üniversitesinde “Kuram, Kültürel Çalışmalar, Yeni Medya Çalışmaları” ve f=1 diğer kategorisinde, Ankara Üniversitesinde “İletişim Araştırmaları, Halkla İlişkiler Çalışmaları, Yeni Medya Çalışmaları” ve f=1 diğer kategorisinde, Ege Üniversitesinde “Kuram, Bilimsel Araştırma, Yeni Medya Çalışmaları”, Erciyes Üniversitesinde “İletişim Araştırmaları Ve Bilimsel Araştırma”, Galatasaray Üniversitesinde f=1 zorunlu dersin konusu “Seminer”, Giresun Üniversitesinde “Kuram Ve Reklam Araştırmaları”, Hacettepe Üniversitesinde “Sinema ve Televizyon ve Kültürel Çalışmalar”, Kocaeli Üniversitesinde “Kuram ve Medya Araştırmaları”, Marmara Üniversitesinde “Yöntem, Kuram, Reklam Araştırmaları, Halkla İlişkiler Ve Proje Çalışmaları”, Mersin Üniversitesinde “Yöntem, İletişim Araştırmaları Ve Yeni Medya Çalışmaları”, Sakarya Üniversitesinde “Seminer, Yöntem Ve Halkla İlişkiler Çalışmaları”, Selçuk Üniversitesinde “Halkla İlişkiler, Yeni Medya Çalışmaları” ve f=1 diğer kategorisinde, “Halkla İlişkiler” doktora programında ise f=1 dersin “zorunlu veya

seçmeli” olduğu bilgisine ulaşamadığı için “kodlama yapılamıyor” (KY) olarak tablo 10’da kodlanmıştır. Uşak Üniversitesinin doktora programında ise açılan f=1 seminer ve yöntem zorunlu ders konularının olduğu görülmektedir.

Bunun yanı sıra araştırma dahilindeki Devlet üniversiteleri iletişim fakülteleri bölümlerinde yer alan doktora programlarındaki zorunlu dersler kategorisinde toplam sayılara (f=400) bakıldığında (bkz. tablo-11); en fazla f=130 “Uzmanlık Alan” dersi verilirken, en az ise f=5 “Proje Çalışmaları” konusunda zorunlu dersin verildiği görülmektedir; f=35 “Seminer ve Yöntem”, f=33 “Medya Araştırmaları”, f=27 “Danışmanlık”, f=26 “İletişim Araştırmaları ve Sinema ve Televizyon”, f=20 “Kuram”, f=15 “Yeni Medya Çalışmaları”, f=13 “Kültürel Çalışmalar”, tablodaki (bkz. tablo-8) kategoriler dışında yer alan f=10 zorunlu ders “Diğer Konularda ve Reklam Araştırmaları” konusunda, f=8 “Bilimsel Araştırma”, f=6 “Halkla İlişkiler Çalışmaları” konusunda zorunlu derslerin verildiği belirlenmiştir.

Tablo 9. Devlet üniversiteleri iletişim fakültelerinin bölümlerinde yer alan doktora programlarındaki seçmeli derslerin konusu

Derslerin Konusu	Uzmanlık Alan	Seminer	Kuram	Yöntem	İletişim Araştırmaları	Medya Araştırmaları	Reklam Araştırmaları	Bilimsel Araştırma	Halkla İlişkiler Çalışmaları	Proje Çalışmaları	Kültürel Çalışmalar	Yeni Medya Çalışmaları	Sinema ve Televizyon	Kodlama Yapılamıyor	Diğer	TOPLAM (N)	%
Akdeniz Ü.	-	9	9	4	9	23	6	-	5	-	7	2	7	-	1	82	10,30
Anadolu Ü.	-	-	2	11	7	2	2	-	3	-	-	4	7	-	5	43	5,40
Ankara H. B. V. Ü.	-	-	7	-	6	13	-	1	10	-	3	2	2	-	7	51	6,41
Ankara Ü.	-	-	7	3	7	5	2	1	2	-	4	4	3	-	7	45	5,65
Atatürk Ü.	-	-	7	4	12	12	5	6	12	3	9	11	3	-	5	89	11,18
Ege Ü.	-	-	3	8	29	10	14	3	13	2	9	7	2	-	19	119	14,95
Erciyes Ü.	14	-	7	1	15	16	3	-	5	-	2	3	12	-	-	78	9,80
Galatasaray Ü.	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-	4	1	-	-	2	11	1,38
Giresun Ü.	-	-	1	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	0,63
Hacettepe Ü.	-	-	5	2	2	5	-	-	-	-	4	1	6	-	8	33	4,15
İstanbul Ü.	-	-	4	3	5	11	2	-	1	-	2	3	3	-	1	35	4,40
Kocaeli Ü.	-	-	5	2	9	8	1	-	3	-	2	2	4	-	3	39	4,90
Marmara Ü.	-	-	2	3	7	27	1	-	5	2	4	6	5	-	1	63	7,91
Mersin Ü.	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	4	-	-	6	0,75
Sakarya Ü.	-	-	2	2	3	9	-	-	1	-	1	3	-	-	1	22	2,76
Selçuk Ü.	-	-	1	5	9	9	2	-	8	-	1	1	3	-	4	43	5,40
Uşak Ü.	-	-	1	-	6	8	5	-	3	-	3	4	2	-	-	32	4,02
	14	9	64	50	129	162	43	11	71	7	55	54	63	-	63	796	%100

Türkiye’de devlet üniversiteleri iletişim fakültelerinin bölümlerinde yer alan doktora programlarındaki seçmeli derslerin içerikleri değerlendirilecek olursa (bkz. tablo-9); en fazla seçmeli dersin olduğu Ege Üniversitesinde f=29 dersin konusunun “İletişim Araştırmaları” ile ilgili olduğu görülürken, en az f=1 seçmeli ders konusu bulunan üniversiteler ise Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesinde ve Ankara Üniversitesinde “Bilimsel Araştırma”, Erciyes Üniversitesinde “Yöntem”, Galatasaray Üniversitesinde “Kuram, Yöntem ve Yeni Medya Çalışmaları”, Giresun Üniversitesinde “Kuram, Yöntem ve İletişim Araştırmaları” konularının yanı sıra Hacettepe Üniversitesinde “Yeni Medya Çalışmaları”, İstanbul Üniversitesinde “Halkla İlişkiler Çalışmaları” konusunda, Kocaeli Üniversitesinde “Reklam Araştırmaları” konusunda verilirken, Marmara Üniversitesinde “Reklam Araştırmaları” konusunda olduğu görülürken, tablodaki kategoriler dışında değerlendirilen f=1 dersin konusu “Diğer” kategorisinde, Sakarya Üniversitesinde ise “Halkla İlişkiler Çalışmaları”, “Kültürel Çalışmalar” ve f=1 diğer kategorisinde, Selçuk Üniversitesinde “Kuram, Kültürel Çalışmalar, Yeni Medya Çalışmaları” ve f=1 “Diğer” kategorisinde, “Halkla İlişkiler” doktora programında f=1 dersin

“zorunlu veya seçmeli” olduğu bilgisine ulaşamadığı için “kodlama yapılamıyor” (KY) olarak tablo 9’da kodlanmıştır. Son olarak tabloya bakıldığında (bkz. tablo-9) Uşak Üniversitesinin doktora programında açılan seçmeli f=1 dersin “Kuram”la ilgili olduğu görülmektedir.

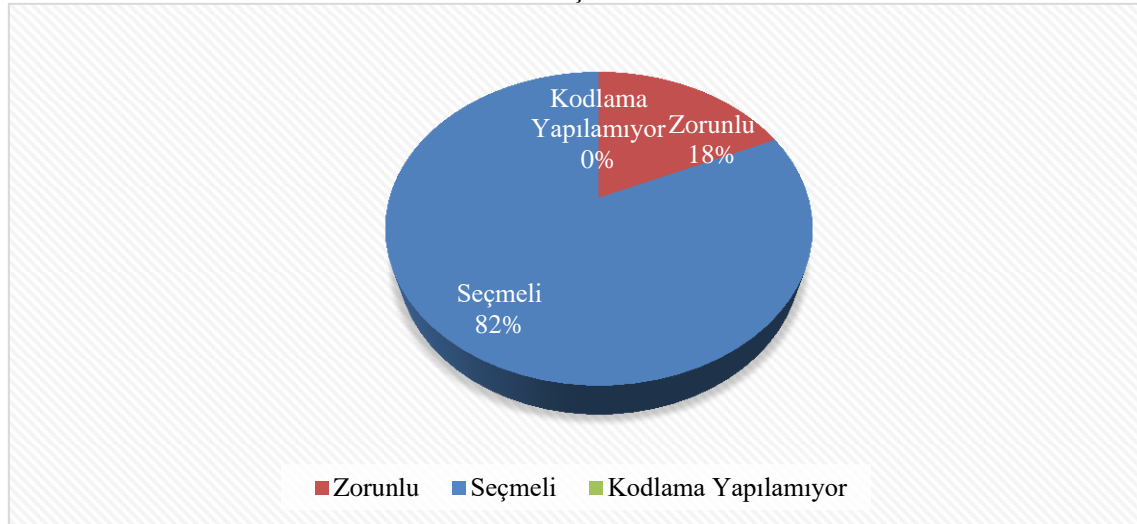
Türkiye’de devlet üniversiteleri iletişim fakültelerinin bölümlerinde yer alan doktora programlarındaki seçmeli derslerin konularına göre toplam (f=796) sayıya bakıldığında (bkz. tablo-9); en fazla “Medya Araştırmaları” konusunda f=162 ders verilirken, en az ise f=7 Seçmeli dersin “Proje Çalışmaları” konusunda olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra “tablo 9” incelendiğinde; f=129 “İletişim Araştırmaları”, f=71 “Hakla İlişkiler Çalışmaları”, f=64 “Kuram”, f=63 tablodaki kategoriler dışında yer alan diğer Seçmeli ders konuları, f=63 “Sinema” ve “Televizyon”, f=55 “Kültürel Çalışmalar”, f=54 “Yeni Medya Çalışmaları”, f=50 “Yöntem”, f=43 “Reklam Araştırmaları”, f=11 “Bilimsel Araştırma” ve f=9 dersin “Seminer” konusuyula ilgili olduğu görülmektedir.

Tablo 10. Vakıf üniversiteleri iletişim fakültelerinin ana bilim dalı ve doktora programları

İl	Üniversite Adı	Doktora Programları
İstanbul	Bahçeşehir Üniversitesi	Reklamcılık ve Halkla İlişkiler
Ankara	Başkent Üniversitesi	Radyo, Televizyon ve Sinema
İstanbul	İstanbul Aydın Üniversitesi	Halkla İlişkiler ve Tanıtım (İng.)
İstanbul	İstanbul Bilgi Üniversitesi	İletişim Bilimleri (İng.)
İstanbul	İstanbul Ticaret Üniversitesi	Halkla İlişkiler ve Reklamcılık/ Medya ve İletişim Çalışmaları
İstanbul	Kadir Has Üniversitesi	İletişim Çalışmaları (İng.)
İstanbul	Maltepe Üniversitesi	İletişim Bilimleri / Halkla İlişkiler ve Reklamcılık
İstanbul	Yeditepe Üniversitesi	Medya Çalışmaları

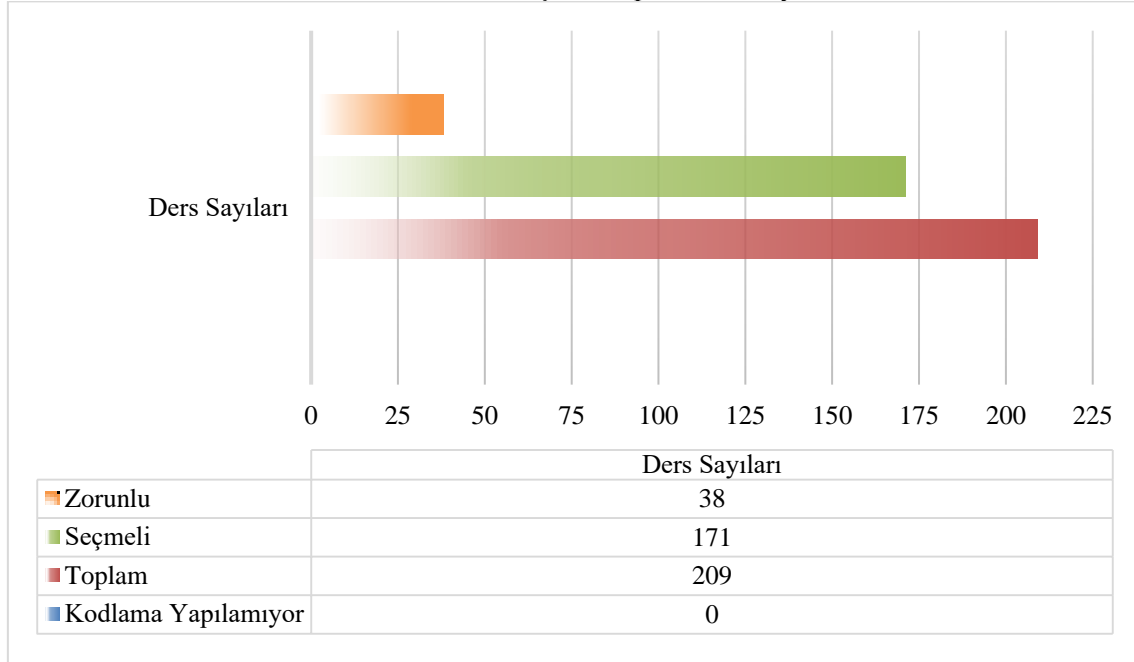
Tablo 10’da görüldüğü üzere, vakıf üniversiteleri iletişim fakültelerinin ana bilim dalı ve doktora programlarının, f=7 İstanbul İlinde yoğunlaştığı görülürken sadece Ankara İlinde “Başkent Üniversitesi”nde f=1 “Radyo, Televizyon ve Sinema” olmak üzere toplam f=8 doktora programının bulunduğu dikkat çekmektedir.

Şekil 3. Vakıf üniversiteleri iletişim fakültelerinin bölümlerindeki doktora programlarında yer alan zorunlu ve seçmeli ders oranları

Vakıf üniversiteleri doktora programlarındaki toplam zorunlu, seçmeli ve kodlamaya yapılamayan ders oranlarının toplam yüzdelik dağılımına bakıldığında (bkz. şekil-3); %82 “seçmeli” ve %18 oranında “zorunlu” derslerin olduğu görülmektedir. Ayrıca doktora programlarındaki bütün derslerin hepsinin içeriğinin bilgisine ulaşıldığı için, kodlama yapılamaz kategorisinde değerlendirilebilecek bir ders bulunmamaktadır.

Şekil 4. Vakıf üniversiteleri iletişim fakültelerinin bölümlerindeki doktora programlarında yer alan zorunlu ve seçmeli toplam ders sayısı

Şekil 4’te görüldüğü üzere vakıf üniversiteleri iletişim fakültelerindeki doktora programlarında yer alan zorunlu, seçmeli ve kodlama yapılamayan toplam ders sayısı bilgisi sunulmaktadır. Bu bağlamda doktora programlarına ilişkin f=38 (%18) zorunlu ve f=171 (%82) seçmeli derslerin açıldığı görülürken, kodlama yapılamıyor olarak tanımlanabilecek ders sayısının bulunmadığı görülmektedir.

Tablo 11. Vakıf üniversiteleri iletişim fakültelerinin bölümlerindeki doktora programlarında yer alan toplam zorunlu ve seçmeli derslerin dağılımı

Üniversite Adı	Vakıf üniversitelerine göre zorunlu, seçmeli ve ky ders dağılımı							
	Zorunlu Dersler		Seçmeli Dersler		KY		Toplam Z-S-KY	
	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)	(f)	(%)
1. Bahçeşehir Üniversitesi	4	11,11	5	2,92	-	-	9	4,35
2. Başkent Üniversitesi	2	5,56	18	10,53	-	-	20	9,66
3. İstanbul Aydın Üniversitesi	5	13,89	6	3,51	-	-	11	5,31
4. İstanbul Bilgi Üniversitesi	3	8,33	5	2,92	-	-	8	3,86
5. İstanbul Ticaret Üniversitesi	8	22,22	16	9,36	-	-	24	11,59
6. Kadir Has Üniversitesi	2	5,56	30	17,54	-	-	32	15,46
7. Maltepe Üniversitesi	7	19,44	85	49,71	-	-	92	44,44
8. Yeditepe Üniversitesi	5	13,89	6	3,51	-	-	11	5,31
Toplam= 207	36	%100	171	%100	0	%100	207	%100

Z= Zorunlu - S= Seçmeli - KY= Kodlama Yapılmıyor

Tablo 11’de görüldüğü üzere vakıf üniversiteleri iletişim fakültelerinin bölümlerindeki doktora programlarında açılan toplam f=36 (%18) “zorunlu” ve f=171 (%82) “seçmeli” dersin dağılımı sunulmuştur. Buna göre (bkz. tablo-17); açılan en fazla f=8 (%22,22) zorunlu ders İstanbul Ticaret Üniversitesinde görülürken, en az f=2 (%5,56) zorunlu ders ise Başkent Üniversitesi ve Kadir Has Üniversitesinde olduğu belirlenmiştir.

Bunun yanı sıra açılan en fazla seçmeli ders f=88 (%49,71) Maltepe Üniversitesinde, en az seçmeli ders ise f=5 (%2,92) Bahçeşehir Üniversitesi ve f=5 (%2,92) İstanbul Bilgi Üniversitesindedir. Ayrıca vakıf üniversitelerindeki derslerin hepsinin içeriğinin bilgisine

ulaşıldığı için, “kodlama yapılamıyor” olarak değerlendirilebilecek bir ders bulunmamaktadır. Bunun yanı sıra toplam zorunlu ve seçmeli derslerin en fazla olduğu üniversitenin Maltepe Üniversitesi f=92 (%44,44) olduğu görülürken, ders sayısının en az olduğu üniversitenin ise f=8 (%3,88) İstanbul Bilgi Üniversitesi olduğu saptanmıştır.

Tablo 12. Vakıf üniversiteleri iletişim fakültelerinin bölümlerindeki doktora programlarına göre zorunlu ve seçmeli derslerin dağılımı

Programlar	Bahçeşehir Ü.	Başkent Ü.	İstanbul Aydın Ü.	İstanbul Bilgi Ü.	İstanbul Ticaret Ü.	Kadir Has Ü.	Maltepe Ü.	Yeditepe Ü.
Reklamcılık ve Halkla İlişkiler	Z(4) S(5)	-	-	-	-	-	-	-
Radyo, Televizyon ve Sinema	-	Z(2) S(18)	-	-	-	-	-	-
Halkla İlişkiler ve Tanıtım (İng.)	-	-	Z(5) S(6)	-	-	-	-	-
İletişim Bilimleri	-	-	-	Z(3) S(5)	-	-	Z(3) S(64)	-
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık	-	-	-	-	Z(4) S(9)	-	Z(4) S(21)	-
Medya ve İletişim Çalışmaları	-	-	-	-	Z(4) S(7)	-	-	-
İletişim Çalışmaları (İng.)	-	-	-	-	-	Z(2) S(30)	-	-
Medya Çalışmaları	-	-	-	-	-	-	-	Z(5) S(6)

Z= Zorunlu - S= Seçmeli

Vakıf üniversiteleri iletişim fakültelerinin bölümlerindeki doktora programlarına göre zorunlu ve seçmeli derslerin dağılımına bakıldığında (bkz. tablo-12); en fazla zorunlu dersin bulunduğu f=8 İstanbul Ticaret Üniversitesinde Halkla İlişkiler ve Reklamcılık ve Medya ve İletişim Çalışmaları doktora programlarında olduğu görülürken, en az ise Başkent Üniversitesinde f=2 zorunlu dersin verildiği görülmektedir.

Vakıf üniversiteleri iletişim fakülteleri doktora programlarındaki seçmeli dersler karşılaştırıldığında; en fazla f=85 Seçmeli dersin bulunduğu ve “İletişim Bilimleri” (f=64 Seçmeli) ve “Halkla İlişkiler ve Reklamcılık” (f=21 Seçmeli) doktora programı bulunan Üniversite Maltepe Üniversitesi olduğu bilgisine ulaşılrken, en az seçmeli dersin bulunduğu Üniversiteler ise Bahçeşehir Üniversitesi “Reklamcılık ve Halkla İlişkiler” ve İstanbul Bilgi Üniversitesi “İletişim Bilimleri” doktora programındadır.

Bunun yanı sıra Tablo18’de görüldüğü üzere (bkz. tablo-12); Radyo, Televizyon ve Sinema doktora programı bulunan Başkent Üniversitesinde f=2 zorunlu ve f=18 seçmeli ders açılırken, İstanbul Aydın Üniversitesinde “İngilizce Halkla İlişkiler ve Tanıtım” doktora programında f=5 Zorunlu ve f=6 Seçmeli, “İngilizce İletişim Çalışmaları” doktora programı bulunan Kadir Has Üniversitesinde f=2 zorunlu ve f=30 seçmeli dersin, Maltepe Üniversitesinde “İletişim Bilimleri” doktora programında f=3 zorunlu ve f=64 seçmeli ders seçilebilirken aynı Üniversitenin “Halkla İlişkiler ve Reklamcılık” doktora programında f=4 zorunlu ve f=21 seçmeli dersin seçilebilir olduğu görülmektedir. Ayrıca “Medya Çalışmaları” doktora programı bulunan Yeditepe Üniversitesinde ise f=5 zorunlu ve f=6 seçmeli dersin olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Tablo 13. Vakıf üniversiteleri iletişim fakültelerinin bölümlerindeki doktora programlarında yer alan zorunlu derslerin konusu

Derslerin Konusu	Seminer	Kuram	Yöntem	Bilimsel Araştırma	Medya Çalışmaları	Halkla İlişkiler	Reklamcılık	Kültürel Çalışmalar	Kodlama Yapılmıyor	Diğer	TOPLAM (f)	%
Bahçeşehir Ü.	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	4	11,11
Başkent Ü.	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	2	5,56
İstanbul Aydın Ü. (İng.)	3	-	1	-	-	1	-	-	-	-	5	13,89
İstanbul Bilgi Ü. (İng.)	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	3	8,33
İstanbul Ticaret Ü.	-	2	-	-	3	-	1	2	-	-	8	22,22
Kadir Has Ü. (İng.)	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	5,56
Maltepe Ü.	2	2	2	-	-	1	-	-	-	-	7	19,44
Yeditepe Ü.	1	2	-	1	1	-	-	-	-	-	5	13,89
	9	10	6	1	4	2	1	2	0	0	36	%100

Tablo 13'te görüldüğü üzere Vakıf üniversiteleri iletişim fakültelerinin bölümlerindeki doktora programlarında yer alan zorunlu derslerin içerikleri sunulmuştur. Bu bağlamda (bkz. tablo-13); en fazla İngilizce zorunlu dersin olduğu İstanbul Aydın Üniversitesinde f=3 "Seminer" ve İstanbul Ticaret Üniversitesinde f=3 "Medya Çalışmaları" konusuyla ilgili olduğu saptanırken, en az f=1 zorunlu ders konusu bulunan vakıf üniversiteleri ise Kadir Has Üniversitesi "Seminer" ve "Yöntem", Başkent Üniversitesi "Kuram" ve "Yöntem"dir. İstanbul Aydın Üniversitesinde "Yöntem" ve "Halkla İlişkiler", İngilizce eğitim veren İstanbul Bilgi Üniversitesinde ders konusunun "Seminer" ve "Kuram" olduğu, İstanbul Ticaret Üniversitesinde "Reklamcılık", İngilizce eğitim veren Kadir Has Üniversitesinde "Seminer" ve "Yöntem", Maltepe Üniversitesinde ise ders konusunun "Halkla İlişkiler" olduğu görülürken Yeditepe Üniversitesinde ise "Seminer", "Bilimsel Araştırma" ve "Medya Çalışmaları" konularında zorunlu derslerin verildiği belirlenmiştir.

Genel olarak tablo (bkz. tablo-13) üzerinden okuma yapıldığı zaman, vakıf üniversiteleri iletişim fakülteleri doktora programlarında toplam (f=36) zorunlu ders içerisinde f=10 "Kuram" ve f=9 "Seminer" konusuyla ilgili derslerin ağırlıklı olarak verildiği, en az ise f=1 "Bilimsel Araştırma" ve f=1 "Reklamcılık" konusunda Zorunlu derslerin açıldığı görülmektedir. Diğer ders konularının ise toplamda; f=6 tane "Yöntem", f=4 tane "Medya Çalışmaları", f= 2 "Halkla İlişkiler" ve f=2 "Kültürel Çalışmalar", f=1 "Bilimsel Araştırma" ve f=1 "Reklamcılık" konusuyla ilgili olmak üzere toplamda f=35 zorunlu ders konusunun olduğu saptanmıştır. Ayrıca vakıf üniversiteleri iletişim fakülteleri doktora programlarındaki zorunlu derslerin tümünün içeriklerinin bilgisine ulaşıldığı için kodlama yapılamıyor olarak tanımlanan bir dersin bulunmadığı ve Tablo 13'teki kategoriler dışında tanımlanabilecek diğer kategorisinde başka bir dersin bulunmadığı görülmektedir.

Tablo 14. Vakıf üniversiteleri iletişim fakültelerinin doktora programlarına göre seçmeli derslerin konusu

Derslerin Konusu	Seminer	Kuram	Yöntem	Gazetecilik	Halkla İlişkiler	Reklamcılık	Sinema ve Televizyon	İletişim Araştırmaları	Medya Çalışmaları	Kültürel Çalışmalar	Yeni Medya Çalışmaları	Kodlama Yapılmıyor	Diğer	TOPLAM (N)	%
Bahçeşehir Ü.	1	2	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	5	2,92
Başkent Ü.	-	-	-	2	-	1	2	-	7	1	1	-	4	18	10,53
İstanbul Aydın Ü. (İng.)	-	1	-	-	2	-	-	-	-	1	1	-	1	6	3,51
İstanbul Bilgi Ü. (İng.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	4	-	5	2,92
İstanbul Ticaret Ü.	-	1	-	1	1	1	1	3	4	2	-	-	2	16	9,36
Kadir Has Ü. (İng.)	-	6	-	-	-	1	2	-	1	10	5	-	5	30	17,54
Maltepe Ü.	-	4	2	1	17	10	11	4	1	6	3	-	26	85	49,71
Yeditepe Ü.	-	-	-	-	-	-	-	1	4	-	1	-	-	6	3,51
	1	14	2	4	21	14	16	8	17	21	11	4	38	171	%100

Türkiye’de vakıf üniversiteleri iletişim fakültelerinin doktora programlarına göre seçmeli derslerin konuları değerlendirilecek olursa (bkz. tablo-14); toplam f=171 ders içerisinde en fazla seçmeli ders konusunun Maltepe Üniversitesinde f=26 olduğu ve tablodaki kategoriler içerisinde değerlendirilmeyerek diğer kategorisi içerisinde kodlandığı ifade edilebilir. Bunun yanı sıra, en az f=1 seçmeli ders konusunun kategorilendiği üniversiteler sırasıyla; Bahçeşehir Üniversitesinde “Seminer”, “Halkla İlişkiler” ve “Reklamcılık”, Başkent Üniversitesinde “Reklamcılık”, “Kültürel Çalışmalar” ve “Yeni Medya Çalışmaları” olduğu görülürken, İngilizce eğitim veren İstanbul Aydın Üniversitesinde “Kuram”, “Reklamcılık”, “Kültürel Çalışmalar” ve f=1 diğer kategorisinde değerlendirilmiştir. Yine aynı şekilde İngilizce eğitim veren İstanbul Bilgi Üniversitesinde “Kültürel Çalışmalar” olduğu, İstanbul Ticaret Üniversitesinde “Kuram”, “Gazetecilik”, “Halkla İlişkiler”, “Reklamcılık” ve “Sinema Televizyon” olduğu görülmektedir. İngilizce eğitim veren Kadir Has Üniversitesinde ise “Reklamcılık” ve “Medya Çalışmaları” konularında, Maltepe Üniversitesinde “Gazetecilik”, “Medya Çalışmaları” konularında Seçmeli derslerin açıldığı görülürken, Yeditepe Üniversitesinde ise f=2 dersin konusunun f=1 “İletişim Araştırmaları” ve f=1 “Yeni Medya Çalışmaları” konusunda olduğu belirlenmiştir.

Genel olarak tabloda görüldüğü üzere (bkz. tablo-14) vakıf üniversiteleri iletişim fakülteleri doktora programlarına ilişkin toplam f=171 seçmeli ders konularına göre belirlenmiştir. En fazla f=38 dersin tabloda kategorilendirilen konular dışında “Diğer” kategorisinde değerlendirilirken, en az ise f=1 “Seminer” konusunun olduğu saptanmıştır. Bunun yanı sıra “tablo 20” incelendiğinde; f=21 “Halkla İlişkiler” ve “Kültürel Çalışmalar”, f=17 “Medya Çalışmaları” konusunda, f=16 “Sinema ve Televizyon”, f=14 “Kuram” ve “Reklamcılık” konusunda, f=11 “Yeni Medya Çalışmaları”, f=8 “İletişim Araştırmaları”, f=4 “Gazetecilik” ve tablodaki (bkz. tablo-14) seçmeli ders kategorileri içerisinde kodlama yapılamayan ve son olarak f=1 “Seminer” dersi olmak üzere toplamda f=171 seçmeli ders ve konusunun olduğu görülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Geçmişten günümüze iletişim alanı ile ilgili verilen eğitimlerin tarihsel sırasına bakıldığında, ilk olarak toplumdaki bireylerin bilgi ve haber almasında önemli yer tutan kitle iletişim medyası olan gazetecilik eğitimi biçiminde başladığı görülmektedir. Daha sonradan ise

radyo, televizyon, sinemanın yanı sıra halkla ilişkiler, reklamcılık gibi sektörlerin de dahil olmasıyla birlikte iletişim alanının eğitim kapsamı genişlemiştir. Bu bağlamda yeni gelişmeler ile birlikte iletişim alanıyla ilgili verilen eğitimler ülkeden ülkeye farklılık gösterdiği gibi aynı zamanda bölgeden bölgeye de çeşitli farklılıklar gösterebilmektedir. Özellikle geleneksel yapılardan farklı olarak ders programları, içerikleri giderek farklılaşmakta ve derslerin yanı sıra çeşitli seminerler, kurslar, projeler ve hatta yeni iletişim teknolojilerine uyum sağlayabilmek adına laboratuvarlar kurularak eğitimler verilmektedir. Bu durumun oluşmasına temel oluşturan faktörlerin ülkelerin iletişim meslek örgütleri, devlet politikaları, eğitim sistemleri ve dijitalleşmeye bağlı olarak yeni iletişim teknolojilerindeki gelişmeler olduğu söylenebilir. Nitekim, hızla değişen ve gelişen yeni iletişim teknolojileriyle birlikte iletişim bilimleri alanında da sürekli güncellenme zorunluluğu nedeniyle karşılaşılan çeşitli sorunlar hem iletişim eğitimi veren akademisyenlere hem de kurumları yönetmek durumunda olan bireylere önemli sorumluluklar yükleyerek yeni kapılar açmaktadır.

Yapılan araştırmanın bulgularından hareketle çıkarımlar yapılacak olursa; Türkiye’de devlet üniversiteleri iletişim fakültelerindeki doktora programlarının yedi bölge içerisinde ağırlıklı olarak Marmara ve İç Anadolu Bölgesinde, Vakıf Üniversiteleri İletişim Fakültelerindeki Doktora programlarının ise, Marmara Bölgesinde yoğunlaşmış olduğu görülmektedir. Fakültelerin bu bölgelerde yoğunlaşmasının nedeni olarak lisans bölümleriyle ilişkili şekilde mezun öğrencilerin sektöre yakınlığının ön planda tutulduğu düşünülmektedir. Ayrıca Vakıf üniversitelerindeki doktora programlarının İstanbul ilinde yoğunlaşmış olduğu görülürken, Ankara ilinde sadece bir programın olduğu görülmektedir. Araştırmada en dikkat çeken nokta ise devlet ve vakıf üniversiteleri iletişim fakülteleri içerisinde Güneydoğu Anadolu bölgesinde hiç Doktora programı bulunmamasıdır.

Devlet üniversiteleri iletişim fakültelerindeki doktora programı sayısının $f=23$, vakıf üniversiteleri iletişim fakültelerinde ise $f=8$ olduğu görülürken, devlet üniversitelerinde en fazla ana bilim dalının “Gazetecilik” en az ise “Temel İletişim Bilimleri” (Atatürk Üniversitesi) ve “Medya ve İletişim Çalışmaları” (Galatasaray Üniversitesi) olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Vakıf üniversiteleri iletişim fakültelerinde ise, $f=8$ üniversite bünyesinde $f=8$ ana bilim dalı olduğu ve herhangi bir bilim dalı bünyesinde doktora programı bulunmadığı belirlenmiştir. Bunların yanı sıra vakıf üniversiteleri iletişim fakültelerinde yer alan doktora programlarında (İletişim Bilimleri, İletişim Çalışmaları, Halkla İlişkiler ve Tanıtım) İngilizce eğitim verildiği bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda, iletişim alanında yabancı dile yönelik eğitimlerin verilmesi doktora öğrencileri için yaşamsal bir öneme sahiptir. Ülkemizde devlet üniversitelerinde lisansüstü eğitim-öğretim düzeyinde herhangi bir İngilizce doktora programının veya derslerinin (zorunlu-seçmeli) bulunmaması nitelikli öğretim üyesi yetiştirme konusundaki en önemli sorunlardan biri olarak görülmektedir.

Devlet üniversiteleri iletişim fakültelerinin doktora programlarındaki $f=400$ ’ü “zorunlu”, $f=769$ ’i “seçmeli” ve $f=13$ “kodlama yapılamamakla” birlikte toplamda $f=1209$ dersin verildiği, vakıf üniversiteleri iletişim fakültelerinde ise $f=38$ zorunlu ve $f=171$ seçmeli ders olmak üzere toplamda $f=209$ dersin lisansüstü eğitim-öğretim düzeyinde doktora programlarında verildiği bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca devlet üniversiteleri iletişim fakültesi doktora programlarındaki toplam “zorunlu”, “seçmeli” ve “kodlamaya yapılamayan” ders sayısının en fazla Ege Üniversitesinde olduğu görülürken, ders sayısının en az olduğu üniversitelerin ise Galatasaray Üniversitesi ve Mersin Üniversitesi olduğu görülmektedir. Vakıf üniversiteleri doktora programlarında verilen “Zorunlu”, “Seçmeli” ve “Kodlamaya Yapılamayan” ders sayısının en fazla Maltepe Üniversitesi, en az ise İstanbul Bilgi Üniversitesi olduğunu saptanmıştır. Bu bağlamda hem devlet hem de vakıf üniversitelerinin doktora programlarında alınması gereken temel dersler dışında, daha çok seçmeli derslere ağırlık vermesi, doktora öğrencilerinin kendi ilgi alanları çerçevesinde araştırma sahalarının gerektirdiği dersleri seçebilmesi ve çalışmalarını şekillendirebilmeleri noktasında önem teşkil etmektedir.

Devlet üniversiteleri iletişim fakültelerinde en fazla zorunlu dersin verildiği üniversite Ege Üniversitesi (f=69) olurken, en az zorunlu derslerin verildiği üniversitelerin ise Galatasaray Üniversitesi (f=1) ve Hacettepe Üniversitesi (f=2) olduğu görülmektedir. Doktora programlarına göre ise en az f=1 Zorunlu dersin verildiği devlet üniversitelerinin Atatürk Üniversitesi “Temel İletişim Bilimleri”, Galatasaray Üniversitesi “Medya ve İletişim Çalışmaları”, İstanbul Üniversitesi “Gazetecilik” ve “Halkla İlişkiler ve Tanıtım” ve Marmara Üniversitesinde “Halkla İlişkiler” doktora programlarında olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca araştırma bulgularında dikkat çeken bir nokta ise Akdeniz Üniversitesinin “Gazetecilik”, “Halkla İlişkiler ve Tanıtım”, “İletişim” doktora programlarının 2 yıl 4 dönem, ders dönemi olduğu için açılan ders sayısı ve zorunlu ders sayısının diğer doktora programlarına oranla en fazladır. Belirtilmesi gereken bir diğer noktada, devlet üniversiteleri içerisinde Marmara Üniversitesinin doktora programlarında (İletişim Bilimleri, Sinema, Genel Gazetecilik) yer alan f=12 ve Selçuk Üniversitesinin “Halkla İlişkiler” doktora programında f=1 ders olmak üzere toplamda f=13 dersin içeriğinin bilgisine ilgili Sosyal Bilimler Enstitüsü ve e-posta yoluyla ulaşamadığından dolayı kodlama yapılamıyor olarak tanımlanmıştır. Vakıf üniversiteleri iletişim fakültelerindeki doktora programlarında ise en fazla zorunlu ders İstanbul Ticaret Üniversitesinde (f=8) verilirken, en az zorunlu derslerin verildiği üniversitelerin ise Başkent Üniversitesi (f=2) ve Kadir Has Üniversitesinde (f=2) olduğu saptanmıştır. Bunun yanı sıra doktora programları bazında yapılan karşılaştırmada en fazla Zorunlu dersin (f=8) İstanbul Ticaret Üniversitesinde “Halkla İlişkiler ve Reklamcılık” ve “Medya ve İletişim Çalışmaları” doktora programlarında olduğu ve en az zorunlu dersin (f=2) Başkent Üniversitesinde verildiği belirlenmiştir. Devlet üniversiteleri ve vakıf üniversiteleri doktora programlarındaki ders içeriği bilgisine ulaşılabilir anlamında bir çıkarım yapılacak olursa; Devlet üniversitelerindeki doktora programlarındaki f=13 dersin içeriğinin bilgisine ilgili Sosyal Bilimler Enstitüsü ve e-posta yoluyla ulaşamazken, vakıf üniversitelerindeki doktora programlarında verilen bütün derslerin içeriğinin bilgisine ulaşılmıştır.

Devlet üniversiteleri iletişim fakültelerindeki doktora programları arasında en fazla seçmeli dersin (f=119) verildiği üniversite Ege Üniversitesidir. Ege Üniversitesinde seçmeli ders sayısının fazla olmasının nedeni, ana bilim dalı ve bilim dalında bulunan doktora programlarının diğer üniversitelerdeki doktora programlarına oranla daha fazla sayıda olmasıdır. Ege Üniversitesinin doktora programları ve seçmeli ders sayılarına en fazla olacak şekilde sırasıyla bakıldığında; “Halkla İlişkiler ve Tanıtım” (f=44), “Radyo, Sinema ve Televizyon” (f=18), “Reklamcılık” ve “Genel Gazetecilik” (f=16), , “Kişilerarası İletişim” (f=14), “İletişim Araştırmaları” (f=11) olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra en az Seçmeli dersin bulunduğu üniversiteler ve doktora programları ise Giresun Üniversitesi “İletişim Bilimleri” (f=5) ve Mersin Üniversitesi “Radyo, Sinema ve Televizyon” (f=4) olduğu belirlenmiştir. Vakıf Üniversiteleri İletişim Fakülteleri arasında ise; en fazla seçmeli dersin (f=85) yer aldığı üniversite Maltepe Üniversitesidir. Üniversitenin doktora programlarına ve seçmeli ders sayılarına bakıldığında; “İletişim Bilimleri” (f=64) ve “Halkla İlişkiler ve Reklamcılık” (f=21) olduğu görülmektedir. Maltepe Üniversitesi ve İstanbul Ticaret Üniversitesi bünyesinde ikişer doktora programı yer alırken, diğer üniversiteler bünyesinde sadece birer doktora programı bulunmaktadır. Bu noktada araştırmada dikkat çeken nokta Maltepe Üniversitenin “İletişim Bilimleri” doktora programındaki seçmeli ders sayısı, diğer üniversitelerin doktora programı sayısına oranla çok daha fazla olmasıdır. Ayrıca en az seçmeli derse sahip Vakıf Üniversitelerinin doktora programları ve sayıları ise, Bahçeşehir Üniversitesi “Reklamcılık ve Halkla İlişkiler” (f=5) ve İstanbul Bilgi Üniversitesi “İletişim Bilimleri” (f=5) olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu iki üniversitenin en az seçmeli derse sahip olması bünyelerinde yer alan doktora programı sayısının az olmasıyla ilişkilidir.

Devlet üniversiteleri iletişim fakültelerindeki doktora programlarında en fazla verilen zorunlu ders konusunun “Uzmanlık Alan” (f=130) olduğu, en az ise “Proje Çalışmaları” (f=5) konusunda olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra Devlet üniversiteleri arasında en fazla zorunlu dersin bulunduğu (f=36) Ege Üniversitesinde ise ders konusunun “Uzmanlık Alan” ile

ilgili olduğu saptanmıştır. Devlet üniversitelerinde verilen seçmeli ders konularının ise en fazla “Medya Araştırmaları” (f=162) konusunda, en az ise “Proje Çalışmaları” (f=7) konusunda verildiği bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca devlet üniversiteleri arasında en fazla seçmeli ders konusuna sahip olan Ege Üniversitesinde f=29 dersin konusu “İletişim Araştırmaları” ile ilgilidir. Vakıf üniversitelerinde verilen İngilizce zorunlu derslerin konularının en fazla “Seminer” (İstanbul Aydın Üniversitesi) ve “Medya Çalışmaları” (İstanbul Ticaret Üniversitesi) ile ilgili olduğu saptanırken, en az f=1 zorunlu ders konusu bulunan Vakıf Üniversiteleri ise Kadir Has Üniversitesi (Seminer ve Yöntem) ve Başkent Üniversitesi (Kuram ve Yöntem)dir. Vakıf üniversitelerinde toplam verilen f=36 dersin konusunun en fazla Kuram ve Seminer olduğu görülürken, en az ise “Bilimsel Araştırma” ve “Reklamcılık” ile ilgili olduğu belirlenmiştir. Vakıf üniversitelerinde verilen seçmeli ders konularının (f=26) ise en fazla Maltepe Üniversitesinde araştırma içerisinde yer alan kategoriler dışındaki “diğer” konularda, en az seçmeli ders ise “Seminer” f=1 konusuyla ilgilidir. Bu bağlamda hem devlet hem de vakıf üniversitelerindeki doktora programlarında açılan zorunlu dersler ve derslerin içerikleri arasında belirgin bir farklılaşma görülmemekle birlikte, seçmeli dersler ve derslerin içeriklerinin özellikle de vakıf üniversitelerinde biraz daha farklılaşarak günümüzdeki güncel gelişmeler ışığında çeşitlenmeler olduğu söylenebilir. Diğer yandan devlet ve vakıf üniversitelerinde yeni açılan doktora programlarında verilen derslerin, mevcut akademik kadronun uzmanlık ve ilgi alanları doğrultusunda yapılandırıldığı gözlenmiştir. Ayrıca incelenen doktora programlarında genel olarak nitel derslerin ağırlıkta olduğu görülürken, nicel derslerin azınlıkta olması birtakım eksiklikler yaratma noktasında sorun teşkil etmektedir. Genel bir çerçeveden değerlendirilecek olursa, devlet ve vakıf üniversiteleri iletişim fakülteleri doktora programlarında yer alan eğitim müfredatındaki zorunlu ve seçmeli derslerin iletişim alanı dahilinde kaldığı görülmektedir. Bu noktada, eğitim gören öğrencilerin ilgili olduğu araştırma alanlarıyla ilgili olay, olgu ve fikir yapıları çerçevesinde analiz yetilerini geliştirebilecekleri entelektüel bir bakış açısı oluşturabilmeleri açısından sosyal bilimlerin diğer disiplinleriyle iç içe bir eğitim müfredatı oluşturulması gerekli görülmektedir. Ayrıca farklı disiplinlerle eklektik bir şekilde oluşturulan eğitim müfredatının yanı sıra çeşitli disiplinlerdeki öğretim üyelerinin de iletişim alanıyla bağlantı oluşturacak şekilde dersler vermesinin doktora öğrencisine farklı bir bakış açısı sunarak yarar sağlayacağı düşünülmektedir. Böylece iletişim alanında yapılacak bilimsel araştırmalar ve verilen eğitimler, disiplinlerarası bilgi akışının sağladığı ölçüde daha çok zenginleşerek yol alacaktır.

Son olarak, iletişim eğitimi üzerine yapılan araştırmalarda lisans düzeyinde verilen teorik derslerin yanı sıra genel olarak mesleki anlamda beceri kazandırma ve yeterlilik sağlama konusunda uygulamalı derslerin ağırlıkta olduğu görülmüştür. Ancak yapılan bu araştırmada ise lisansüstü eğitim-öğretim düzeyinde doktora derslerinin akademik öğretim üyesi yetiştirebilmek amacıyla daha kuramsal anlamda gerek sosyal bilimler alanı gerekse iletişim alanı ile ilgili doktora öğrencilerine çeşitli eğitimin verilmesinin gerekliliğinden hareketle dersler ve içerikleri oluşturulmuştur. Bu noktadan hareketle iletişim alanıyla ilgili lisans düzeyinde yapılan araştırmalardaki elde edilen bulgular ile bu araştırmadaki bulgular arasında karşılaştırma yapılamamakta ve tartışma yürütülememektedir. Bu noktada araştırma, Türkiye’de devlet ve vakıf üniversiteleri iletişim fakültelerinde ana bilim dalı ve bilim dalları doktora programları ve programlardaki derslerle ilgili yapılan ilk çalışma olması bakımından özgün değere sahiptir. Araştırmada elde edilen veriler, alanda çeşitli yorumların yapılabilmesi ve aynı ya da farklı alandaki yapılan çalışmalara kaynaklık etmesi bakımından önem arz etmektedir.

Kaynakça

- Adam, G. S. (2001). The education of journalists, *Journalism*, 2(3), 315-339.
<https://doi.org/10.1177/146488490100200309>
- Alemdar, K. (1981). Cumhuriyet döneminde gazetecilik eğitimi konusunda ilk girişimler. *İletişim, AİTİA Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulu*, (3), 1-7.

- Alemdar, K. ve Erdoğan, İ. (2001). İletişim. *Cumhuriyet Döneminde Türkiye’de Bilim Sosyal Dergisi*, 1-10.
- Altun, A. (1995). *Türkiye’de gazetecilik ve gazeteciler*. Ankara: Çağdaş Gazeteciler Derneği Yay.
- Arık, B. M. ve Bayram, F. (2011). İletişim eğitimi ve iletişim akademisyenleri: veriler ışığında genel bir değerlendirme. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (15), 81-98.
- Atabek, Ü. ve Atabek, G. Ş. (2014). İletişim eğitiminde farklı perspektifler: öğrenciler, akademisyenler ve meslek mensuplarının iletişim eğitimi hakkındaki tutumları. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (38), 148-163.
- Bromley, M. (1997). The end of journalism? Changes in workplace practices in the press and broadcasting in the 1990s. M. Bromley ve T. O’Malley (Ed), *A journalism reader* içinde (ss. 330-350). London: Routledge.
- Dağtaş, E. (2003). Gazetecilik eğitiminde kuram ve uygulama ikilemi: Türkiye’deki iletişim fakülteleri üzerine bir araştırma. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (17), 143-200.
- Greenberg, S. (2007). Theory and practice in journalism education. *Journal of Media Practice*, 8(3), 289-303. doi: https://doi.org/10.1386/jmpr.8.3.289_1
- İnuğur, N. M. (1988). *Türk basınında "iz" bırakanlar*. İstanbul: Der Yayınevi.
- Joseph, B. (2009). The Handbook of Journalism. J. Wahl, T. Hanitzsch, ve K. Hanitzsch (Ed.), *Journalism Education* içinde (ss. 42-56). New York: Routledge.
- Mutlu, E. (2000). Türkiye’de iletişim eğitimi: kişisel bir tarih denemesi. *İletişim Dergisi*, 8, 234-259.
- Narin, B. (2018). Dünyada akademik sıralaması yüksek gazetecilik lisans bölümlerinin ders programlarının analizi. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (47), 88-110.
- Ross, B. & Pisani, J. (2008). *A century of advertising education*. Austin: TX: American Academy of Advertising.
- Tokgöz, O. (2003). Türkiye’de iletişim eğitimi: elli yıllık bir geçmişin değerlendirilmesi. *Kültür ve İletişim*, 6(2), 7-32.
- Tokgöz, O. (2006). Türkiye’de iletişim araştırmalarında iletişim eğitiminin rolü ve önemi. *Küresel İletişim Dergisi*, 1, 1-12.
- Topuz, H. (1996). *Türk basın tarihi*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Uzun, R. (2007). İstihdam sorunu bağlamında Türkiye’de iletişim eğitimi ve öğrenci yerleştirme. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 25(2), 117-134.
- Weaver, P.H. (1994). *News and the culture of lying*. New York: The Free Press.
- Yıldırım, B. (2009). *Gazetecilik eğitimi: değişim ihtiyacı ve dönüşümler* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Ziani, A. K., Elareshi, M., Alrashid, M. & Al-Jaber, K. (2018). Journalism education in the GCC region: university students’ and professionalism perspectives. *Journal of Communication Media Watch*, 9(1), 52-68. doi: <http://10.0.61.39/mw/2018/v9i1/49275>

ETİK ve BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara ve bilimsel atıf gösterme ilkelerine riayet edildiğini yazar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi’nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir.